

Immigranternas
kulturarv
Projekt Norrköping

ÖLFA:s skriftserie nr 7

Östergötlands läns
Föreningsarkiv

INNEHÅLL

Förord

Inledning

Invandrarföreningarna och integrationen i det svenska samhället

Av professor Rune Johansson, Linköpings universitet, Campus Norrköping: Tema Etnicitet.

Kortfattad historisk bakgrund

Den tidiga invandringen till Norrköping, tiden 1500-1800tal

Invandringen till Norrköping från 1800-talets mitt

Efterkrigstiden

Föreningar med immigrantanknytning

Det aktiva föreningslivet i Norrköping

Estniska Hemmet

Norrköpings Finska förening

Grekiska föreningen

Östergötlands Krigsveteranförening

Huayra Huasi

Azech Syrianska kultur och idrottsförening

Föreningen OPRECH i Norrköping

Centro Cultural Bolivia

Föreningen Bosnien-Hercegovina

Bosnisk-islamiska föreningen

Persiska Kvinnoföreningen

Szent István Ungerska föreningen

Sammanfattning

Litteraturlista

Register över kartlagda och inventerade föreningar med immigrantanknytning i Norrköping

Förord

ÖLFA:s skriftserie utges av Östergötlands läns Föreningsarkiv (ÖLFA) och har som syfte att sprida kunskap om föreningslivets och folkrörelsernas historia i Östergötlands län. Skriftserien började utges 1989.

Detta sjunde nummer avhandlar en inventering av föreningar med immigrantanknytning i Norrköpings kommun. Vi har valt att kalla projektet *Immigranternas kulturarv. Projekt Norrköping*. Kommunen använder beteckningen invandrarföreningar. Varför vi har valt en annan benämning beror på att vi vill utgå från en bred definition, så att även idrottsföreningar, kvinnoföreningar, ungdomsorganisationer, kulturella, politiska och religiösa organisationer kunde inkluderas i undersökningen. Så har även bland de religiösa organisationerna undersökts muslimska, judiska, ortodoxa och katolska samfund. En del av dessa samfund har funnits i Sverige sedan lång tid tillbaka, medan andra samfund och religiösa sammanslutningar är en följd av invandringen sedan efterkrigstiden.

Inventeringen tillkom med anledning av att Riksarkivet i augusti 1995 startade projektet "Invandrarernas kulturarv" med huvudsyfte att genom inventering av arkiv, rådgivning, utbildning och insamling se till att invandrarna och deras organisationer blir en del av det nationella kulturarvet. Sedan 1990 har det utförts regionala inventeringar i Uppsala och Skåne. I Östergötland startade projektet 1 februari 1999 och har pågått hela våren. Inventeringen har begränsats till Norrköpings kommun på grund av det stora antalet föreningar i kommunen. Emellertid är det dock ÖLFA:s avsikt att efter hand bredda inventeringen till att omfatta hela länet. Inventeringens syfte var att kartlägga förekomsten av föreningar i kommunen samt inventera och insamla deras arkiv samt informera om arkivfrågor.

Projektledare har varit fil kand Mona Hallström och projektansvarig länsarkivarie Börje Hjorth. Projektet har samarbetat med Riksarkivet, Skånes Arkivförbund, kommunens fritidskontor, Integrationsverket och Linköpings universitet, Campus Norrköping: Tema Etnicitet. Inventeringen har finansierats av Riksarkivet och ÖLFA.

För detta nummer av skriftserien svarar Mona Hallström. Ett kapitel har skrivits av professor Rune Johansson, Campus Norrköping: Tema Etnicitet. ÖLFA vill framföra sitt hjärtliga tack för deras insatser. Skriften har finansierats av ÖLFA.

ÖLFA i juni 1999

Börje Hjorth
Länsarkivarie

INLEDNING

Under våren 1999 har Östergötlands läns Föreningsarkiv (ÖLFA) genomfört en inventering av föreningar med immigrantanknytning i Norrköpings kommun. Inventeringen tillkom med anledning av att Riksarkivet i augusti 1995 startade projektet "Invandrarnas kulturarv" med huvudsyfte att genom inventering av arkiv, rådgivning, utbildning och insamling se till att invandrare och deras organisationer blir en del av det nationella kulturarvet. ÖLFA har istället för den av kommunen använda kategorin "invandrarförening" valt att kalla föreningarna *för föreningar med immigrantanknytning*. Den främsta anledningen var att vi ville utgå från en bred definition så att fler föreningar kunde inkluderas i undersökningen.

Föreningsarkiv med immigrantanknytning har inte samlats in i någon större utsträckning och det är först de senaste åren som en mindre del deponerats till förenings- och folkrörelsearkiv. Sedan 1990 har det utförts regionala inventeringar i Uppsala och Skåne. Många invandrargrupper har ett välutvecklat föreningsliv och det är angeläget att denna sektor dokumenteras.

Projektets målsättning har varit:

- att kartlägga och inventera verksamma och nedlagda föreningar med immigrantanknytning i Norrköpings kommun.
- att erbjuda föreningarna en trygg förvaring av sitt arkivmaterial.
- att väcka ett intresse hos de olika invandrargrupperna att själva mer aktivt dokumentera sin egen historia samt förbättra medvetenheten hos föreningarna om den egna dokumentationens betydelse.
- att dokumentera föreningarnas verksamhet och publicera resultatet i en skrift.

Inventeringen inleddes med informationsspridning via media. ÖLFA bjöd in pressen och informerade om projektet, dess syfte och mål. Samma vecka kunde man läsa i Norrköpings Tidningar och Folkbladet om projektet och undertecknad intervjuades i Radio Östergötland. Med hjälp av Norrköpings kommuns fritidskontors senaste register över invandrarföreningar samt kommunens föreningsregister kartlades ett 50-tal föreningar. I samarbete med Norrköpings kommuns fritidskontor sammanställde

och skickade vi en mindre enkätundersökning till föreningarna där vi frågade vilket år föreningen bildades, medlemsantal och verksamhet. Vi bifogade information om inventeringsprojektet och uppmanade föreningarna att ta kontakt med ÖLFA. Gensvaret på enkätundersökningen var litet och endast ett fåtal föreningar svarade.

Efter den första informationsspridningen tog jag kontakt med föreningarna per telefon och hörde efter om de var intresserade av att delta i projektet. Detta arbete var tidskrävande då det många gånger var svårt att nå föreningarna och det innebar en del kvällsarbete. Vid telefonkontakten bestämde vi tid för ett personligt möte. Mötet skedde i föreningslokalen eller i bostaden beroende på var arkivmaterialet förvarades. I de flesta fall skedde inventeringen vid detta möte, men ibland överlämnades ett inventeringsprotokoll som föreningen senare skickade ifyllt till ÖLFA. Några inventeringar utfördes per telefon. Parallellt med detta arbete genomfördes en inventering och genomgång av befintligt material med immigrantanknytning på Stadsarkivet, Folkrörelsernas arkiv i Norrköping och Norrköpings kommuns fritidskontor. På Folkrörelsernas arkiv i Norrköping fanns handlingar från den nedlagda Grekiska Socialdemokratiska föreningen från 1971-91, Stadsarkivet hade material från olika föreningar från 1980-1993/94 framförallt verksamhetsberättelser och protokoll. På Norrköpings kommuns fritidskontor fanns verksamhetsberättelser, räkenskaper, protokoll, stadgar mm från flertalet föreningar, både befintliga som nedlagda.

De insamlade uppgifterna har sammanställts på särskilda inventeringsprotokoll och ett register har gjorts över kartlagda och inventerade föreningar i kommunen. Till registret har jag använt den kategoriindelning som används av föreningsarkiven i Östergötland.

116 föreningar har kartlagts i Norrköpings kommun varav 65 stycken är verksamma. Totalt har 77 arkivbildare spårats (befintliga och nedlagda). Jag har varit i kontakt med samtliga verksamma föreningar och besökt 39 stycken. Tre föreningar har deponerat sitt arkiv till Folkrörelsernas arkiv i Norrköping. Det är Föreningen Bosnien-Hercegovina i Norrköping, Finlandssvenska föreningen Västerled och Internationella Kvinnoföreningen i Norrköping.

Föreningarnas intresse för bevarande av arkivmaterial har varierat. Förvarings- och arkivsituationen har skiftat från förening till förening beroende på de förvaringsmöjligheter och kunskaper föreningen haft. Mycket av det inventerade arkivmaterialet är ganska "tunt". En del föreningar har nästan helt saknat handlingar som rör den egna verksamheten, det gäller både yngre och äldre. En del föreningars material fanns bara bevarat på Stadsarkivet eller Norrköpings kommuns fritidskontor. Vilka handlingar som bevarats har varierat beroende på föreningens verksamhet. En musik eller dansförening har saknat protokoll och verksamhetsberättelser, men har istället en mängd affischer, program, inbjudningskort, fotografier, pressklipp mm från olika framträdanden. Tyvärr har det hänt ganska ofta att handlingar försvunnit eller slängts när föreningen bytt ordförande, sekreterare, kassör om denne inte överlämnat handlingarna till nästa ordförande, sekreterare osv.

Den sista perioden av inventeringen togs ytterligare kontakt med en del föreningar för mer ingående intervjuer om föreningens verksamhetsområden, målsättningar, hur föreningens verksamhet har förändrats under åren, föreningens viktigaste uppgift osv. i avsikt att samla material till föreliggande skrift.

Första kapitlet "Invandrarföreningarna och integrationen i det svenska samhället" har skrivits av professor Rune Johansson, Tema Etnicitet, Campus Norrköping, Linköpings universitet. Därefter följer en kortfattad historisk bakgrund i vilken jag redogör för invandringen till Norrköping från mitten av 1500-talet fram till idag. Följande kapitel behandlar allmänt föreningar med immigrantanknytning i Sverige och deras betydelse, struktur och organisation mm. Därefter redogör jag för det aktiva föreningslivet i Norrköping där jag exemplifierar med ett tiotal föreningar för att visa den variation som finns bland dem. Avslutningsvis följer en sammanfattning samt ett register över kartlagda och inventerade föreningar med immigrantanknytning i Norrköping.

Projektet har fått ett positivt mottagande från de flesta föreningar som uppskattat att deras engagemang och verksamhet uppmärksammats, men det har även mottagits med ointresse, likgiltighet och misstänksamhet. Många föreningar har varit medvetna om

handlingarnas historiska betydelse, men kunskapen om vilka handlingar som är viktiga att bevara har varit liten. Förhoppningsvis har det här projektet bidragit till större kunskap på det området. Tyvärr har jag inte haft tid att intervjua samtliga aktiva föreningar i Norrköping för den här skriften. Jag vill dock tacka de i inventeringen deltagande föreningarna för det vänliga bemötandet jag fått.

INVANDRARFÖRENINGARNA OCH INTEGRATIONEN I DET SVENSKA SAMHÄLLET

Av professor Rune Johansson

Invandrarföreningar är viktiga både för individerna och samhället. Ur individernas synpunkt kan föreningarna ge möjlighet till kontakt och till upplevelser av samhörighet. Ur ett samhällsperspektiv relaterar föreningarna till integrationspolitikens mål och villkor, men också i vidare mening till demokratins funktionssätt och samhällets uppbyggnad i stort.

Både i dagens samhällen och tidigare i historien har omfattande invandring lett till att invandrarna slutit sig samman i föreningar för att träffa människor med samma ursprungsspråk och samma upplevda kulturella bakgrund. Om man tar ett närliggande exempel, ledde den mycket stora svenska migrationen till USA före och efter förra sekelskiftet till skapandet av en väl utvecklad föreningsstruktur på olika områden. Samma gällde i lika stor eller ännu större omfattning andra invandrargrupper, och föreningarna har i forskningen beskrivits som fristäder ("havens") för dem som lämnat det egna landet för att söka sig en framtid över Atlanten.

Under de senaste decennierna har det funnits en mycket omfattande in- och utvandring länderna emellan, vilket grundläggande har att göra med och är en del i en pågående globalisering. Invandringen har kommit i fokus för debatten - framför allt i de rika stater som blivit mottagarländer för människor som lämnat sina hemländer på grund av nöd och

förtryck. Detta har lett till åtstramningar beträffande möjligheten att flytta fritt. Som exempel kan nämnas strävandena att bygga en gemensam invandringspolitik inom ramen för EU. Detta kommer med nödvändighet att påverka Sverige och innebär sannolikt en mera restriktiv politik, eftersom den svenska inställningen trots allt varit mera öppen än vad som varit fallet i majoriteten av EU-länderna.

Sett ur staternas perspektiv är ett centralt skäl till den restriktiva politiken de svårigheter, problem och kostnader som en integration av de nya invånarna tänks innebära. Tidigare har man ofta officiellt och inofficiellt räknat med att invandrarna kommer att återvända till sina hemländer, något som i praktiken inte visat sig hålla streck. Inte minst spelar barnen och deras anpassning till det nya landet en stor roll i det sammanhanget. Det finns emellertid mycket påtagliga risker att invandrarna blir marginaliserade grupper i samhället med låg social, ekonomisk och kulturell status, och det är i det sammanhanget man skall se den diskussion om integration som förekommer i alla länder, inte minst i dagens Sverige.

Det är en myt att Sverige tidigare varit etniskt och kulturellt homogent, men det är sant att den mycket stora invandring av t ex tyskar och finnar som förekommit från medeltiden och framåt i första hand mötts med en hårdhänt assimilation i termer av kulturell, språklig och religiös likriktning. En liknande assimilationspolitik har under långa perioder förts mot infödda minoriteter som samer och tornedalsfinnar.

Integration relaterar till det latinska ordet *integer*, som betyder "hel". Integration har uppenbarligen att göra med att skapa en helhet av olika element i en befolkning. Frågan är vad detta mera konkret innebär, och hur man når detta mål.

Assimilation kan betraktas som en form av integration, och har med större eller mindre framgång tillämpats i olika stater under historiens gång, inte minst i samband med nationella och nationalistiska strävanden. Assimilation kan emellertid syfta på olika typer av utveckling. I USA talade man länge om det s k "melting-pot"-idealet, vilket innebar att olika kulturer skulle smälta samman och ge upphov till något nytt. Det var alltså snarast frågan om en ömsesidig assimilation. Historiskt sett har det emellertid visat sig att

assimilation innebär en anpassning till den maktstående gruppens normer, och olika minoritetsgrupper och deras medlemmar kulturellt och språkligt smälter samman med majoritetsbefolkningen.

Det har funnits kraftiga reaktioner mot en integration präglad av assimilering i denna mening. Inte minst gäller detta Sverige, och från 1970-talet och framåt har det hävdats att kulturell mångfald är en fördel för samhället, och att bevarandet av en sådan mångfald skall vara en ledstjärna i integrationspolitiken. Frågan är hur man skall kunna åstadkomma detta utan att komplicera en för invandrarna viktig ekonomisk integration.

Under de senaste decennierna har det funnits en intensiv diskussion om skapandet av ett multikulturellt samhälle, där enskilda kulturer skulle bevaras och respekteras. Idealet framstår omedelbart som tilltalande, och kan ses som ett skydd mot rasistiska eller nationalistiska strömningar hos majoritetsbefolkningen. Det har emellertid riktats kraftig kritik mot att driva idén eller idealet till sin spets, också från många invandrare. Det finns en oro för att multikulturalism kommer att innebära att individerna inom grupperna binds vid ett kulturarv som de inte nödvändigtvis accepterar. Samhället kan bli kulturaliserat och etnifierat, och det kan finnas en risk för att de kulturellt definierade grupperna marginaliseras och att man får tendenser till ghettobildningar.

Medan det är viktigt att bevara respekt för olika kulturdrag, är det inte önskvärt att förstärka klassificeringen av människor i olika etniska grupper. Den etniska tillhörigheten och identiteten som är en tillgång för individen kan på det sättet bli bindande och hämmande. Man har i debatten talat om den "etniska bojan". Det centrala är att skapa lika rättigheter och möjligheter för alla som lever i Sverige. Kulturer förändras under alla omständigheter över tid, och man kan inte uppfatta kulturdrag som något en gång för alla givet.

Invandrarföreningar kan ses och har setts som ett led i att binda individerna vid deras etniska ursprung, och eventuellt också minska möjligheterna till språkinläring. Jag tror emellertid att detta är ett förenklat synsätt. Förutom den centrala uppgiften att skapa platser där olika invandrargrupper kan mötas, och i någon mening därmed också skapa

tillflyktsorter för individerna, har föreningarna en viktig roll att fylla i ett demokratiskt perspektiv, samtidigt som de kan erbjuda vägar in i det svenska samhället.

Det finns en omfattande debatt kring det "civila samhället", dvs. människors sätt att samagera utanför de offentliga organen. Man har i olika sammanhang kritiserat staterna och det offentliga för att ta över för mycket av samlevnaden mellan människor och dess informella organisering. Det har också hävdats att ett av de grundläggande problemen med sovjetsystemet var att det inte gav utrymme åt ett civilt samhälle, och därmed inte för fri debatt och diskussion. I förlängningen har detta inneburit stora svårigheter med att etablera en fungerande demokrati i Sovjetunionens efterföljarstater.

Ett civilt samhälle med samagerande och frivillig organisering är viktigt för demokratin. Det är mot den bakgrunden som man också i demokratiska stater oroar sig för tendenser till ökad individualisering och atomisering. För att anknyta till titeln på en känd studie om problematiken av den amerikanske statsvetaren, Robert Putnam, är det ett centralt problem att människor går och bowlar ensamma - inte i grupp.

I det här sammanhanget kan invandrarföreningarna ha en stor uppgift att fylla. Kontakten med andra människor och upplevelsen av att tillhöra en grupp eller ett nätverk är viktig. Det har hävdats att förekomsten av invandrarföreningar i sig innebär ett avskiljande från samhället i stort. Det behöver inte och skall inte heller upplevas på det sättet. Snarare kan man se paralleller med annan organisation. Människor som upplever sig ha gemensamma intressen och gemensamma mål har alltid slutit sig samman. Detta är grunden till det traditionella "Folkrörelsesverige" som spelat en ytterst viktig roll för den demokratiska utvecklingen i det här landet. Idag växer det fram nya sociala rörelser, "New Social Movements" som t ex olika former av freds- och miljöaktivism. Invandrarföreningar kan passas in också i den bilden.

Invandrarföreningarna kan erbjuda en väg in i det svenska samhället. Det kommer med nödvändighet att bli en interaktion med den omgivande majoriteten och med offentliga myndigheter, och det kommer att erbjudas möjligheter att agera politiskt. Ett av dagens stora integrationsbekymmer är invandramas generellt sett låga deltagande i det

politiska livet, både i förhållande till röstning och organisationstillhörighet. Olika sätt för att få invandrare att känna sig delaktiga diskuteras.

Denna diskussion innefattar t ex ökade möjligheter att få svenskt medborgarskap. I sig skulle detta vara utmärkt ur många synpunkter, och kan psykologiskt göra det lättare att känna sig som en del av det svenska samhället. Formella beslut på lagstiftningsnivå är emellertid knappast tillräckliga. Det behövs också informella strukturer för att få människor att känna sig som del i en gemenskap.

Det finns en räddhåga både hos majoritetssamhällets företrädare och hos vissa representanter för invandrarna att invandrarföreningarna innebär en icke önskvärd etnifiering, som på sikt kan innebära ett hinder för en önskvärd integrering. Risken kan finnas, men argumenteringen här har gått ut på att föreningarna fyller en central funktion både i förhållande till individerna och i förhållande till demokratin i samhället. Ur ett perspektiv kan föreningarna betraktas som en del av vägen till ett kommande "Bland-Sverige".

KORTFATTAD HISTORISK BAKGRUND

Den tidiga invandringen till Norrköping, tiden 1500-1800-tal

Det historiska källmaterialet vad gäller de tidiga invandrarna i Norrköping är inte rikt. Om man undersöker 1571 års mantalslängd finner man få inslag av namn med påtagligt utländsk prägel. Av invandrare till Norrköping, från olika delar av det svenska väldet, märktes 1571 främst en rad finnar. Av utländskt ursprung är blott en gotlänning säkert identifierbar (Gotland tillhörde vid den tiden Danmark). År 1619 var situationen dock annorlunda. Antalet finnar var fortfarande störst, men bland den första generationens invandrare dominerade tyskarna, främst lübeckare. Det fanns även några "fransoser" (antingen fransmän eller valloner) och åtminstone en ryss, Simon Sämškare. Det fanns även några med romansk bakgrund. Hertig Johan av Östergötland (Johan III:s son med

Gunilla Bielke) hyste viss förhoppning om bildandet av en tysk församling och kyrka, men totalt 26 familjer räckte inte som underlag för kyrkbygge och underhåll av präst. ¹

Vid 1640-talets mitt tillhörde bevisligen 150 familjer kategorin invandrare från främmande land. Det verkliga antalet var antagligen större då många immigranter hade svensklingande dopnamn i mantalslängderna, t ex Hans kopparslagare som i mantalslängden hette Ekvall, ursprungligen Eichwaldt. Om man utgår från minimiantalet familjer till grund för en beräkning av den utländska andel i Norrköpings totala folkmängd finner man att den 1645 utgjort 20%. Tyskarna dominerade alltjämt vid 1600-talets mitt och åtminstone två tredjedelar av familjerna tillhörde denna grupp. Närmast efter kom "fransoserna" och ett mindre holländskt inslag. Det fanns även ett ringa antal ryska, danska och skotska inslag. Bland utlänningarna fanns alla yrkeskategorier representerade, hantverkare likaväl som handelsmän och förvaltningspersonal. ²

¹ Helmfrid Björn. *Norrköpings historia vol. II, del 5: tiden 1568-1655*, Stockholm, 1965, s. 49 f.
² *Ibidem.*, s. 293 f.

En av 1600-talets och Norrköpings stora personligheter var holländaren Louis De Geer. Han satte genom sin verksamhet mer än någon annan prägel på Norrköping under 1600-talets förra hälft och han förvandlade Norrköping till landets främsta industristad. 1645 hade mer än 40% av Norrköpings invandrare sitt uppehälle vid De Geer-verken. Som en följd av detta tecknades år 1631 ett avtal mellan magister Christer Farther från Thüringen och holmenledningen. Farther skulle predika på högtyska enligt augburgska bekännelsen och ett särskilt brukskapell ställdes i ordning till hans förfogande. Därmed var i praktiken grunden lagd till en självständig tysk församling. I anslutning till den tyska församlingen bildades en tysk skola över vilken Farther skulle ha tillsyn. Under den här tiden fanns det även en fransk språklärare, Bertram Pourell i staden, som undervisade Norrköpingsbarnen i franska. ³ Det skulle dock dröja till 1673 innan den tyska kyrkan invigdes i kungafamiljens, riksrådets och andra höga gästers närvaro. Hedvig Eleonora hade vid en audiens för församlingsföreståndarna givit dessa anstånd att låta kyrkan antaga hennes namn, Hedvig. ⁴ Hedvigs Kyrka står kvar än idag vid Tyska torget i Norrköping.

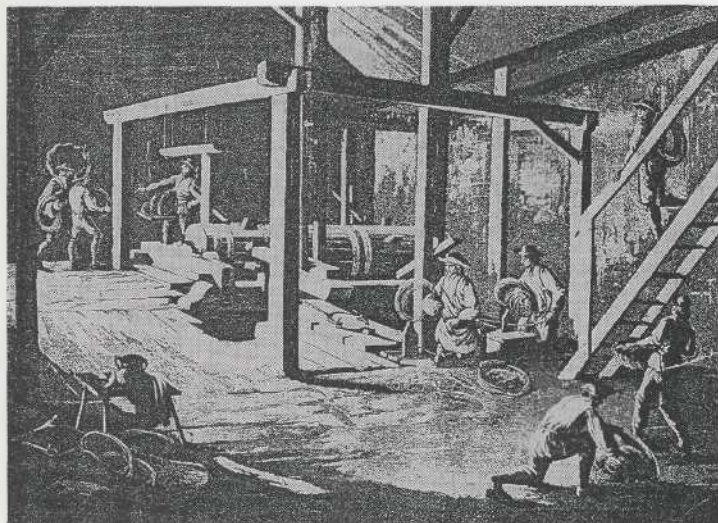
Åren 1745-1790 var järnexportens och manufakturernas glanstid i Norrköping. Under denna period var tillströmningen av utländska fackarbetare och förmän stor. Sådan invandring utmärkte även industri- och kvalitetshantverk under 1600-talet. Det utländska inslaget var mycket ojämnt fördelat; störst antal fanns vid Drag (52 personer) och näst störst antal fanns vid det kvalitetsinriktade Fina klädesväveriet (27 av 123). Reenströms hade genomgående nästan enbart svenskar.

Uppgifterna om nationalitet i de tidiga manufakturberättelserna lider av det inrotade bruket av att kalla alla av utländsk härkomst för "tyskar". Annan nationalitet uppges endast i enstaka fall, t ex omnämns vid Stenhusfabriken 1742 en holländare, en fransyska och en danska. Textilmanufakturerna var dock utan tvivel den största importören av utländsk arbetskraft i 1700-talets Norrköping. Det är varken känt eller troligt, att t ex Holmen hade liknande behov. Det utländska inslagets roll i

³ Helmfrid. s. 293 f.

⁴ Helmfrid Björn. *Norrköpings historia vol. III, del 6: tiden 1655-1719*, Stockholm, 1971, s. 507.

manufakturerna efter 1759 framgår inte av statistiken. Inte heller kan man göra någon bedömning efter menigheten i Norrköpings tyska församling som säkert översteg de nya invandrarnas andel. Däremot talar mycket för att invandringen till Norrköping blev obetydlig efter seklets mitt.⁵ I följande avsnitt redogör jag för invandringen till Norrköping från 1800-talets mitt samt efterkrigstiden parallellt med invandringen till Sverige.

Konstnären J J' Martin besökte mässingbruket i Norrköping på 1700-talet. Här en gravyr föreställande mässingsgjutning och hantering av kopparplåtar.

Invandringen till Norrköping från 1800-talets mitt

Sverige kom under mitten av 1800-talet, då nationalstatsidén med full kraft hade slagit igenom i större delen av Europa, att betraktas som ett relativt homogent land. I en folkräkning från 1910 heter det att Sverige fortfarande var ett av de länder i Europa "där främlingarnas antal är lägst, vilket väl delvis är att tillskriva vårt lands avlägsna

⁵ Söderberg Toni. *Norrköpings historia vol. III, del 7: Norrköpings ekonomiska och sociala historia 1719-1780*, Stockholm. 1968. s. 138-140.

läge". Av statistiken framgår att de största grupperna i fallande ordning var normmän, finländare, danskar, amerikaner, tyskar och engelsmän.⁶

Under 1800-talet var det utländska inslaget i princip obetydligt i Norrköping. Ett undantag var den numerärt blygsamma judiska invandringen. Norrköpings mosaiska församling grundlades på 1780-talet. Det var Norrköping som jämte Stockholm och Göteborg - och i början Marstrand såsom frihamn - öppnades för mosaiska bekännare genom 1782 års judereglemente. Den judiska bosättningen bestod av en liten krets, grupperad kring Jakob Marcus, den unga mosaiska församlingens patriark. Jakob Marcus förnyade kattuntryckeriet, en bransch som blev en judisk specialitet i Sverige. Den inom kort dominerande judiska personligheten i staden blev Philips Jeremias, 1789 inflyttad från samma mecklenburgska stad - Schwan - som Marcus. Han var föregångsman inom bl a oljeslageri, men bäst kan hans huvudroll i spannmål utläsas. Jämte sin son och kompanjon Jacob blev Jeremias 1812 svenska medborgare, en då sällsynt heder för judar. Philip Jeremias söner förde släktnamnet Philipson vidare.⁷ Omkring 1840 fanns det drygt 64 judar i Norrköping. Församlingens liv hade sin medelpunkt i synagogan. De mosaiska trosbekännarna höll under många år sina gudstjänster i en anspråkslös envåningsbyggnad vid Nya Rådstugugatan (riven 1917). En ny och större kyrkobyggnad invigdes 1854 i kv. Hallen, Norra kvarteret. Vid invigningen fördes Thora-rullarna, som tillhör den mosaiska ritualen, från den gamla synagogan till den nya.⁸

Vad gäller medlemsantalet i Mosaiska församlingen under 1900-talet så fanns det 1930 51 medlemmar. Efter andra världskriget steg antalet medlemmar till drygt 100 stycken. 1984 fanns 33 registrerade medlemmar. Idag har församlingen i Norrköping 30-40 medlemmar enligt Peter Freudenthal som 1989 tillträdde som församlingens föreståndare. Församlingens verksamhetsområde inkluderade tidigare Östergötland, delar av Närke och Södermanland. Idag företräder församlingen Östergötland,

⁶ Svanberg Ingvar & Szabó Mátyás, *Etiskt liv och kulturell mångfald*, Nordiska museet, Uddevalla, 1993, s. 24.

⁷ Söderberg. *Norrköpings historia vol. III, del 7*, s. 202-203.

⁸ Loos Viggo, *Norrköpings historia vol. V, del 12: Kulturen i Norrköping från 1800-talets mitt till 1914*, Stockholm, 1972. s. 22.

inklusive Katrineholm. Församlingens arkivmaterial förvaras på Norrköpings Stadsarkiv och den äldst bevarade kyrkoboken är en församlingsbok 1834-1986. Materialet omfattar även protokoll mellan 1849-1988, dock med stora luckor, handlingar angående de judiska flyktingar som anlände till Norrköping efter andra världskriget, kyrkoböcker 1860-1923 m m.

1897 bildades Norrköpings äldsta katolska församling, S:ta Birgitta. Församlingen grundades av Patern, greve Bernard von Stolberg zu Stolberg och det första kapellet inrättades på Stora Hotellet i staden. Som lokaler användes olika våningar tills församlingen och dess präst fann en fristad vid Skolgatan 24 år 1903. Under ett kvarts sekel fanns här medelpunkten för det katolska församlinglivet. Vid Skolgatan 14 byggdes den vackra Sankta Birgitta Kyrka som, efter Stolbergs bortgång 1925, invigdes den 7 oktober på Birgittadagen 1928.⁹ Sankta Birgitta Kyrka är den äldsta katolska kyrkan i Östergötland och har kallats för en "pärla bland Norrköpings konstverk". Vid tidpunkten för kyrkans invigning fanns det ungefär 100 katoliker i Östergötland. Idag har S:ta Birgitta katolska församling cirka 2000 medlemmar och omfattar kommunerna Norrköping, Finspång, Söderköping och Valdemarsvik. Enligt kyrkoherden är drygt 30% aktivt praktiserande katoliker.

I församlingen finns 30 nationaliteter representerade och mässorna hålls på svenska, spanska, latin, kroatiska, polska, ungerska, arabiska mm. Till de nationella mässorna kommer det ambulerande präster från bl a Stockholm och Göteborg och håller mässan på det nationella språket. Varje onsdag hållas mässan på spanska av en spansktalande präst och arrangeras av föreningen Comunidad Catolica de Norrköping "Raul Silva Henriquez". En gång i månaden kommer det en kaldeisk präst från Södertälje och håller mässa för de kaldeiska maroniter som finns i Norrköping och mässan hålls på arabiska osv.

Denna mångkulturella sida av katolska kyrkan visar även en nyligen utgiven avhandling av Johan Gärde, teologiska institutionen vid Uppsala universitet. Han visar

Katolska kyrkan, Sankta Birgitta Kyrka på Skolgatan i Norrköping

att fyra fenomen karaktäriserar den katolska kyrkan i Sverige under den senare delen av perioden 1975-1995: ett ledarskap som på stiftsnivå har en sammansatt germansk-anglosaxisk bakgrund, ett ledarskap på församlingsnivå som huvudsakligen har slavisk bakgrund, en intelligens som huvudsakligen har svensk bakgrund samt en medlemstillväxt som huvudsakligen kommer från de latinska och de slaviska kultursfärerna.¹⁰

Hos S:ta Birgitta katolska församling finns kyrkoböcker bevarade från 1898-1908 samt 1913-1926 skrivna av församlingens grundare Pater Stolberg. Den tidigaste medlemsmatrikeln är från 1925. Församlingen har även död och begravningsböcker,

⁹ Loos, s. 21-22.

¹⁰ Gärde Johan, *Vetskap: Nyhetsbrev om forskning, nummer 8*, Stockholm, 1999, s. 10-11.

lysnings- och vigselböcker, födelse- och dopböcker från 1944 och framåt. Huruvida handlingar mellan 1926 och 1944 finns förvarat på Riksarkivet alternativt bevarat av Stockholms romersk katolska stift är oklart.

Efterkrigstiden

Antalet invandrare i Sverige ökade påtagligt under andra världskriget framförallt under åren 1943-44. Sveriges flyktingpolitik svängde år 1941 då det var uppenbart vad nazisternas judepolitik innebar och de svenska myndigheterna lättade på restriktionerna för inresa i Sverige, restriktioner som funnits sedan första världskrigets utbrott. Störst betydelse fick den generösare flyktingpolitiken för Norges och Danmarks judar. Omkring 750 norska judar fick en tillflykt i Sverige och 7000 danska judar räddade sig över Öresund till Skåne. Gränserna öppnades även för tiotusentals norska och danska antinazister. Omkring 30 000 flyktingar anlände från Baltikum, de flesta under hösten 1944. När freden kom 1945 återvände många av flyktingarna till sina hemländer och på två månader, från maj till juli 1945 minskade antalet flyktingar från ca 124 000 till 81 000."

De första flyktingar som anlände till Norrköping var norrmän och danskar och senare estländare. Vid slutet på 1944 fanns det drygt 900 skandinaviska och drygt 700 baltiska flyktingar i Norrköping. Skandinaverna återvände snart till sina hemländer, men det kunde inte balterna göra. Kring 1947 var ungefär 3% av Norrköpings befolkning baltiska flyktingar. Övriga utländska medborgare, främst nordbor, polacker och i viss mån tyskar utökade andelen främlingar till omkring 5-6%.¹²

Den estniska föreningen, Estniska hemmet, bildades 1944 och är Norrköpings äldsta kulturförening med immigrantanknytning. Samtidigt startade de estniska flyktingarna Estniska skolan och scoutkåren Lembitu-Tormilinnud. Både Estniska hemmet och Leinbitu-Tormillinnud är verksamma idag, men skolan lades ned på 1980-talet. Andra äldre föreningar med immigrantanknytning är Skärblackska finska förening 1948,

¹¹ Svanberg & Szabó. s. 26 f

¹² Horgby Björn. *Norrköpings historia: Norrköping och invandringen*, opublicerat manus. Norrköping, 1999.

Lettiska föreningen Daugavas Vanagi i Norrköping 1950, och Polska föreningen i Norrköping som bildades 1958. Av dessa är Skärblackska finska förening nedlagd sedan 1998.

Under efterkrigstidens högkonjunktur räckte den svenska arbetskraften inte till för att fylla den växande industrins behov. Den svenska invandringsspolitiken kom att styras av de ekonomiska konjunkturerna. Invandringen blev en del av svensk arbetsmarknadspolitik och det rådde fullt samförstånd mellan myndigheter och industri. Man började rekrytera arbetskraft från andra länder, bl a förhandlade man med Ungern, Österrike och Italien. En svensk delegation skickades till norra och nordöstra Ungern för att rekrytera ungerska lantarbetare. Omkring fyrahundra lantarbetare och hundra skogsarbetare kom med sina familjer. I och med kommunisternas maktövertagande 1948 stannade många kvar i Sverige. Efter händelserna 1956 kom ytterligare några tusen ungrare som flyktingar till Sverige.¹³ Det bodde ungrare i Norrköping redan på 1930-talet och det har skett en sporadisk invandring av ungrare till Norrköping från 1940-talet fram till idag. Flertalet kom dock i och med händelserna 1956. Mellan 1956-57 ökade andelen ungrare med 11% och 1957 fanns det 105 ungrare fyllda 16 år i Norrköping. De senast anlända är flyktingar från f d Jugoslavien (dvs ungerska minoriteter i f d Jugoslavien). Szent István Ungerska föreningen i Norrköping bildades dock inte förrän 1997 och har idag drygt 100 medlemmar.

År 1954 fick Sverige en ny utlänningslag. I regeringens proposition fastslogs att Sverige "numera blivit ett invandringsland"¹¹. Den tidigare gällande generella principen om arbetstillstånd avskaffades och 1954 slöts en överenskommelse om en gemensam marknad mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Avtalet var en förutsättning för invandring av den idag största gruppen i Sverige, nämligen finländarna som började söka sig till de stora industrierna. Värvingarna fortsatte på 1960-talet från Finland men också från andra länder. I november 1965 öppnades ett kontor i Belgrad, Jugoslavien och året därpå ett i Ankara, Turkiet.¹⁴

¹³ ¹³ Svanberg & Szabó. s. 29-30.

¹⁴ ¹⁴ Ibidem.

De första jugoslaverna (förutom en person 1945 och två personer 1950) kom till Norrköping 1965. Antalet uppgick då till 184 personer. År 1966 ingicks ett arbetskraftsavtal med Jugoslavien och Turkiet och informationskontoren omvandlades till rekryteringskontor.¹⁵ Antalet jugoslaver ökade och 1970 bodde det drygt 400 personer med jugoslaviskt medborgarskap i Norrköping. År 1969 bildades Jugoslaviska föreningen, som är nedlagd sedan 1995. De första turkarna kom till Norrköping 1965 (förutom en person 1945) och antalet turkiska medborgare var som flest 1980 med nästan 600 personer, men antalet har sedan dess sakta sjunkit. Norrköpings Turkiska ungdoms- och kulturförening bildades inte förrän 1994 och har idag drygt 120 medlemmar.

Från och med 1964 steg den finska och sydeuropeiska arbetskraftsinvandringen i Norrköping. Andelen utländska medborgare - varav mer än varannan finländare - var som högst 1969-70 (1970 fanns det drygt 4000 finländare i Norrköping). Norrköpings Finska förening som bildades 1961 hade som mest 1000 medlemmar på 1970-talet. Idag har föreningen drygt 200 medlemmar och föreningsmedlemmarna spår en tydnad framtid för föreningen då det är svårt att engagera ungdomarna i verksamheten.

Även om det huvudsakligen var arbetskraftsinvandringen som stod i fokus under 1960-70-talet fortsatte Sverige att ta emot människor som sökte politisk asyl. De första synerna kom till Sverige 1967 från Beirut i Libanon. Samma år kom många från Grekland, på flykt undan militärjuntans förföljelser.¹⁶ Grekiska föreningen i Norrköping bildades 1966 och medlemmarna är både arbetskraftsinvandrare och flyktingar. Som mest, år 1975, bodde det drygt 800 greker i Norrköping.

Under 1970-talet upphörde i princip arbetskraftsinvandringen. Istället kom decenniet att utmärkas av anknytningsinvandring. Det var hustrur och barn som flyttade hit, men det var också inånga män och kvinnor som återvände till sina hemländer för att där hämta en maka/make. Under 1970-talet började dessutom en omfattande invandring från Chile och andra latinamerikanska länder, en migration som pågick fram till 1980-

¹⁵ Svanberg & Szabó. s. 32 f.

¹⁶ Ibidem. s. 34.

talets senare hälft. Trots att det framförallt rörde sig om politiskt engagerade och fackföreningsaktivister skedde också en renodlad kedjemigration från Tocopilla i norra Chile till Sverige. Andelen chilensare i Norrköping ökade med 4,4% under åren 1975-1990. Många av chilensarna i Norrköping kommer från staden Tocopilla som nämndes i ovanstående stycke. Den omfattande invandringen satte sina spår i Norrköpings föreningsliv. Från 1977 fram till slutet av 1980-talet bildades 20 latinamerikanska föreningar, varav de flesta var chilenska. Av dessa 20 föreningar är ungefär 12 verksamma än idag och det rör sig om idrottsorganisationer, kulturella organisationer och religiösa organisationer. En av de första som bildades var Salvador Allende kommittén (S.A.K). Enligt stadgarna från 1981 bildades kommittén officiellt 1977, men en grupp chilensare bosatta i Norrköping hade sedan 1975 verkat för solidaritet med det chilenska folket. I och med att ett ansevärt antal chilensare anlände till Sverige organiserades kommittén som ett gemensamt samlingsorgan för alla chilensare.

Salvatore Allende Kommitténs fotbollslag Chile Unido, pojklaget från 1997.

I Norrköping bestod styrelsen av representanter från Victor Jara Kulturförening, Huelen Chile, S. A. K:s fotbollsklubb Chile Unido, kvinnosektion och ungdomssektion. Idag har S. A. K och Huelen Chile ett nära samarbete och Victor Jara KF samarbetar till viss del med dem.

Under senare hälften av 1970-talet började också kristna från Mellanöstern att flytta till Sverige och assyrier/syrianer kom att slå sig ned i relativt samlade bosättningar i ett stort antal städer i södra och mellersta Sverige. Med invandringen av dessa syriska ortodoxa kristna kom också invandrarnas religiösa förhållanden att uppmärksammas i ökande utsträckning.¹⁷ I Norrköping bildades Assyriska föreningen och Syrianska föreningen 1977 och Azech Syrianska kultur och idrottsföreningen 1980. Den yngsta assyrisk/syrianska föreningen är Arameiska Demokratiska föreningen som bildades 1993. På 1980-talet fanns även en aktiv syriansk-svensk förening med drygt 250 medlemmar och Torabdin Solidaritetsförening. Dessa två slogs samman med Syrianska föreningen och bildade den idag verksamma Syrianska Kulturföreningen. I Norrköping finns en nybyggd syrisk ortodox kyrka, S:ta Maria kyrka, som invigdes för något år sedan. Syrisk ortodox församlingen bildades redan 1978 och är idag nära knuten till Azech Syrianska kultur och idrottsföreningen.

På 1980-talet blev Sverige på allvar mottagarland för flyktingar och de nyanlända började komma från mer avlägsna länder. Kinesiska båtflyktingar kom i och med Indokinakonflikten och med kriget mellan Iran och Irak och inbördeskriget i Libanon började flyktingar anlända därifrån.¹⁸ Norrköpings Kurdiska förening bildades i början av 1980-talet. Det bildades även ett antal iranska föreningar, bl a Iranska föreningen 1986, Iransk-svenska kulturföreningen 1989 (nedlagd), Iranska Kulturföreningen 1991 (nedlagd 1993). I början av 1990-talet har flyktingar fortsatt att komma från Mellanöstern, men också från Afrikas horn. Somalierna är en ny grupp under 1990-talet. De första somalierna kom till Norrköping 1993 och det finns/har funnits ett antal

¹⁷ Svanberg & Szabó, s. 38.

¹⁸ Ibidem.

somaliska föreningar, bl a Somaliska familjeföreningen, Somaliska föreningen och Somaliska studentföreningen.

För Norrköping är invandring inte något nytt fenomen. Procentuellt sett fanns det fler människor av utländsk härkomst i Norrköping under 1600-talet än vad det finns idag. 1645 var 20% av befolkningen "utlänningar". 1947 var 5-6% av befolkningen i Norrköping "utlänningar" och den siffran har inte ändrats sedan dess. Så var t ex 5,7 % av befolkningen utländska medborgare 1993. Man bör ha i åtanke vad gäller statistiken att andelen 5-6% inte inkluderar de personer med utländsk härkomst som är svenska medborgare.

Bildandet av föreningar med immigrantanknytning i Norrköping återspeglar till stor del invandringen av etniska grupper till Sverige. Ganska snart efter ankomsten till ett nytt hemland samlas människor på platser där man kan träffa landsmän för att utbyta erfarenheter och att för en stund samtala på sitt modersmål. Till en början kanske man har träffats på kaféer, på järnvägsstationer, på bibliotek eller någon annan offentlig plats. Efter en tid har man slutit sig samman under mer organiserade former. I Norrköping blev t ex Domusrestaurangen en viktig mötesplats för många invandrade män.¹⁹

Norrköping är idag en stad med många nationaliteter varav ett stort antal grupper finns representerade genom sin föreningsverksamhet. I följande avsnitt redogör jag för föreningar med immigrantanknytning i Sverige, föreningarnas betydelse, behov, struktur osv. Därefter redogör jag för det aktiva föreningslivet i Norrköping där jag exemplifierar med ett tiotal föreningar för att visa den variation som finns bland föreningarna.

¹⁹ Horgby, opublicerat manus.

FÖRENINGAR MED IMMIGRANTANKNYTNING

Det moderna Sverige är i hög grad präglad av folkrörelser och föreningsverksamhet. Människor har bildat föreningar för att där tillsammans verka för bättre och rättvisare förhållanden. I föreningarna har de funnit och utvecklat en gemenskap med andra i liknande situation eller med liknande intressen. Svenska folkrörelser samlade människor som saknade politiskt inflytande. De växte fram som en reaktion på sociala missförhållande och orättvisor, och förde fram krav på sociala förändringar i samhället. Förutom de sociala delarna tillgodosåg de även människors behov av nöjen och kulturliv. Enligt Sune Hansson spelar invandrades organisationer en liknande roll idag. De nya befolkningsgrupperna i Sverige har genom sina organisationer krävt åtgärder mot orättvisor, diskriminering och social isolering.²⁰

I Invandrapolitiska kommitténs slutbetänkande *Sverige, framtiden och mångfalden* understryker och betonar man invandrarorganisationernas särskilda karaktär och funktioner i jämförelse med inhemska svenska organisationer. Exempel på särskilda karaktäristiska är: den nätverksbildande funktionen, den identitetsbildande funktionen, den socialisationsbildande funktionen, dvs funktionen av språngbräda in i det nya samhället och den mobiliserande funktionen utifrån egna specifika intressen. När det gäller formell organisation, ledningsstruktur osv utvecklas de likartat som svenska organisationer.²¹ Enligt min uppfattning kan de ovan beskrivna funktionerna även karaktärisera många svenska organisationer. Genom att vara aktiv i en förening ökar man sitt kontaktnät. Engagemanget kan också vara identitets skapande och fylla en socialiserande funktion genom samarbete med andra människor. I föreningen kan man utveckla en gemenskap med andra med liknande intressen osv.

Invandrarorganisationerna skiljer sig inte markant från svenska organisationer vad gäller dessa ovanstående funktioner. Många invandrare organiserar sig dock mot bakgrunden av en mycket speciell gemensam annorlunda utgångspunkt, exilens,

²⁰ Hansson Sune. *Invandrarföreningar*. Norrköping, 1989, s. 7.

²¹ ²² SOU 1996:55, s. 140.

jämfört med svenska folkrörelser med rötter i svensk politisk, kulturell och social historia. Exil ska här förstås i en mycket vid bemärkelse. Dessutom finns det en rad faktorer som påverkar den faktiska verksamheten och aktiviteten i organisationen, t ex när föreningen bildades, medlemsantal, medlemmars behov och intressen och hur länge gruppen varit i Sverige.

Föreningar för olika nationaliteter är ingen ny företeelse i Sverige. De första föreningarna med immigrantanknytning i Sverige, om man bortser från en brittisk klubb i 1700-talets Göteborg, bildades under senare hälften av 1800-talet. 1898 bildades t ex Finska föreningen i Stockholm. I början av 1900-talet tillkom italienska och polska föreningar. På 1940-talet tillkom organisationer för estländare, letter, ingsmanländare, islänningar och finlandssvenskar. På 1950-talet bildade ungerska flyktingar en organisation. En stor ökning av organisationer bildade av invandrare var en följd av arbetskraftsinvandringen under 1960-talet från dåvarande Jugoslavien, Spanien, Grekland, Turkiet och Portugal. På 1970-talet organiserade sig grupper som zigenare, turkar, assyrier, syrianer samt grupper från länder i Latinamerika och Afrika. Bildandet av riksorganisationer ökade bland annat som en följd av ökade möjligheter till statligt ekonomiskt stöd för dessa organisationer från 1975/76.²²

Vid början av 1990-talet fanns över 1500 invandrarföreningar i Sverige. De flesta föreningar är nationella (finska, grekiska, bosniska osv), men det finns även intresseorganisationer som organiserar särskilda kategorier, t ex kvinnor, pensionärer, ungdomar. Det finns kulturföreningar, idrottsföreningar, politiska, religiösa organisationer. Ett gemensamt nationellt ursprung behöver dock inte vara tillräckligt förenande för att kunna samsas i en och samma organisation utan det är vanligt med flera, ibland konkurrerande organisationer. I Norrköping finns det flera chilenska, assyriska/syrianska, iranska, bosniska föreningar m fl. Enligt Svanberg och Szabó är politiska och religiösa skillnader, klasskillnader och geografisk härkomst exempel på

²² *Folkrörelse & Föreningsguiden*, Stockholm, 1999, s. 311.

faktorer som påverkar föreningsbildandet i Sverige och detta leder till uppkomsten av flera föreningar som riktar sig till samma nationella grupp.²³

Många föreningar fyller en viktig social funktion. De är ett slags hemmaplan dit man kan komma och träffa människor som talar samma språk, läsa tidningar från hemlandet, se på nationella TV-program. Många av föreningarna jag har besökt har egna bibliotek, några erbjuder sina medlemmar social rådgivning och stöd mm. Föreningarna hjälper medlemmarna och nyanlända att förstå hur det svenska samhället fungerar i olika sammanhang. I Norrköping har Föreningen Bosnien-Hercegovina övertagit Röda Korsets återvandringsprojekt. I juni 1998 anställdes en person som skulle sköta projekt - Bosnainfo i föreningens regi. Via Bosnainfo kan människor få information om de regler, bidrag osv som gäller vid en eventuell återvandring till Bosnien-Hercegovina samt konsulär rådgivning. Bosnainfo informerar dessutom allmänheten om Bosnien-Hercegovina.

Det många av föreningarna har gemensamt är bredden i verksamheten: idrott i olika former, sång, folkdans, teater, firandet av nationaldagar och högtidsdagar, fester, utflykter och andra evenemang för socialt umgänge. Flera föreningar har egna skolor, antingen "lördagsskolor" eller undervisning efter skoltid på vardagar. I skolorna undervisar man i modersmålet, hemlandets historia, kultur och litteratur osv. Stora föreningar är ofta uppdelade i olika sektioner: kvinnosektion, barn- och ungdomssektion, kultursektion, idrottssektion osv.

Att det bildas en mängd föreningar och intressegrupper beror dels på uppmuntran och stöd från samhället dels på ett påtagligt behov hos invandrare själva då många snabbt finner organisationerna mycket viktiga för sitt etniska liv. En intressant synvinkel som påpekas av Svanberg och Szabó är föreningslivets omärkbara förändring vad gäller målsättningen i verksamheten, från att ha varit inåtvända och fungerande som ett andra hem för många, till mera utåtriktade och representerande sina medlemmar visavi samhället.²⁴

²³ Svanberg & Szabó, s. 168.

²⁴ Ibidem., s. 169.

Ungdomar i Serbiska föreningen "Övre Serbica" läser dikter till Sankt Savas äminnelse. Sankt Savas är elevernas helgon.

Ett exempel är Serbiska föreningen "Övre Serbica" (tidigare Övre Serbica Hembygdsförening) i Norrköping. Enligt deras stadgar är föreningens ändamål att värna om och vårda det serbiska kulturarvet i den för sverigeserberna i Norrköping och Östergötland nya hembygds miljön och dess kulturarv och föra detta vidare till kommande generationer. Föreningen vill nå detta syfte bl a genom att befrämja kunskapen om och känslan för den nya hembygden och dess, ur historisk och kulturell synpunkt, värdefulla traditioner, dokumentera det serbiska inslaget i hembygds kulturen, aktivt medverka till serbernas kulturella integration i hembygden bl a genom samarbete med befintliga hembygdsföreningar i Östergötland, verka för en serbisk bygdegård i Östergötland, samarbeta med kommunala organ och kulturorganisationer samt stimulera till initiativ, som gagnar bygden och dess

utveckling i ett mångkulturellt perspektiv mm. Övre Serbicas målsättning skiljer sig från andra föreningar framförallt genom det sätt föreningen vill uppnå sitt syfte. De använder ett annat språkbruk där man betonar hembygden och det serbiska inslaget i hembygden som man vill värna om. Många andra föreningar betonar vikten av att bevara sitt språk, sin kultur, sina traditioner, ökat samarbete med kommunen och andra föreningar, sprida information om den nationella kulturen osv. I Övre Serbica sätter man dessa mål i relation till den plats där man bor och har för avsikt att stanna.

Det som är gemensamt med flera föreningar i Norrköping, framförallt de föreningar vars medlemmar kom hit som flyktingar, är förskjutningen från rent solidaritetsarbete gentemot hemlandet till ett ökat engagemang gentemot de människor som bor i Sverige. *Integration och gruppens situation i Sverige har blivit allt viktigare.* Forskningens erfarenheter kan utstaka några viktiga tendenser som gör sig gällande i föreningslivet bland invandrare:²⁵

- jämfört med kvinnor är männen överorganiserade.
- verksamheten består normalt av 1) fester, danser; 2) idrottsevenemang; 3) skol- och språkfrågor; 4) socialpolitiska frågor; 5) pensionärsfrågor.
- stora föreningar har mycket bättre förutsättningar än små att uppnå sitt mål.
- de förtroendevalda har i regel förankring även i organisationssverige.
- att ställa krav på det svenska samhället lönar sig.

Förutom föreningar som bygger på nationell eller etnisk bakgrund finns det även föreningar som bygger på någon aktivitet, t ex dans, musik, idrott, socialt engagemang etc. Även dessa kan vara en plats för kulturmöte. Det finns också internationella föreningar där den nationella eller etniska grupptillhörigheten inte spelar någon roll. I Norrköping finns det några så kallade kamratföreningar. Kanske har man lyckats ordna en lokal där man träffas för att spela kort, schack, titta på fotboll, prata politik mm. Möten sker annars ganska informellt hemma hos någon medlem.

Lokalen har stor betydelse för föreningarnas medlemmar och dess verksamhet. För många är det viktigt att ha en egen lokal att gå till, som man kan inreda med flaggor,

fotografier och andra etniska och nationella kännetecken, ett andra vardagsrum. En plats där man kan läsa tidningar, se på nationell TV, utöva någon aktivitet eller bara umgås med sina landsmän. Det har dock blivit allt svårare att få tag på lokaler med överkomliga hyror och på många ställen hotas föreningens verksamhet av sjunkande medlemsantal och därmed sämre ekonomi, samtidigt som de kommunala bidragen minskar.

Det aktiva föreningslivet i Norrköping

Jag har för avsikt att i följande avsnitt redogöra för några av de verksamma föreningar med immigrantanknytning som finns i Norrköping. Följande dokumentation bygger på informella intervjuer med föreningsmedlemmar samt egna iakttagelser. De flesta föreningar med immigrantanknytning i Norrköping följer i stort sett det mönster som tecknats ovan vad gäller föreningens viktiga sociala funktion, betydelsen av bevarandet av hemlandets språk, kultur och traditioner, verksamhetens bredd etc. Förutom de kulturella organisationerna, som är flest till antalet, finns det även idrottsföreningar, kvinnoorganisationer, pensionärsföreningar, politiska organisationer, religiösa organisationer och ungdomsorganisationer.

De äldsta kartlagda organisationerna med immigrantanknytning är de religiösa församlingarna Tyska församlingen (1600-talet) Mosaiska församlingen (1700-talet) och S:ta Birgitta katolska församling (1800-talet). Mosaiska församlingen och S:ta Birgitta katolska församling bedriver fortfarande verksamhet.

Det finns ett mycket aktivt föreningsliv i Norrköping och nedan följer ett axplock av de föreningar som bildats på 1900-talet. Jag vill genom mitt urval försöka visa den variation som finns bland föreningar med immigrantanknytning i Norrköping. Föreningarna presenteras för enkelhets skull efter bildningsår. Den äldsta bildades 1944 och den yngsta 1998.

²⁵ Svanberg & Szabó., s. 171.

Estniska Hemmet

Den äldsta av de kulturella organisationerna med immigrantanknytning är Estniska Hemmet som bildades 1944. Föreningen har idag ca 300 medlemmar. Många estländare flydde till Sverige under andra världskriget, först undan den tyska ockupationen sedan undan den ryska. På de orter där ester och letter bosatte sig bildade de egna skolor, kulturföreningar, politiska exilpartier och andra organisationer. De var fast beslutna att hålla sitt språk och sin kultur vid liv i Sverige.²⁶

Estniska Hemmet fungerar som paraplyorganisation för de självständiga föreningarna Estniska skolan som bildades 1946 (nedlagd sedan 1983) och estniska scoutkåren Lembitu-Tormillinnud som bildades 1945-46 och som fortfarande är verksam. Estniska skolan fyllde en viktig funktion för bevarandet av det egna språket och kulturen. Scoutkåren Lembitu-Tormillinnud anordnar bl a sommarläger i Metsakodu (Skogshem) som är en gård ägd av föreningen och ligger i Västergötland. Estniska Hemmet har även en föreningsgård i Kolmården, som kan hyras av medlemmarna.

Enligt Estniska Hemmets stadgar är föreningens ändamål att bidra till samordning av lokala estniska organisationers arbete, att tillsammans genomföra större kulturaktiviteter, att ombesörja och underhålla lokaler för ovannämnda. Föreningen har som målsättning att starta och genomföra kulturella aktiviteter samt starta och organisera intresse- och studiecirklar. Inom Estniska Hemmet finns en aktiv kör, en kvinnoorganisation och en pensionärsförening varav den sistnämnda är mest aktiv idag.

Fyra gånger om året ger Estniska Hemmet ut en medlemstidning där varje förening samt den estniska evangelisk-lutherska församlingen informerar om slutförda och planerade aktiviteter mm. Föreningen hyr en stor lokal i centrala Norrköping. I den stora salen hänger vackra tavlor målade av föreningsmedlemmar. Det hänger fotografier på väggarna från föreningens början på 1940-talet fram till idag. Estniska Hemmet har ett stort arkiv. De hyr ett utrymme i huset där lokalen ligger i vilken de förvarar sitt material. Det gavs tyvärr ingen möjlighet att inventera materialet.

Norrköpings Finska förening

Norrköpings Suomi-Seura, Finska föreningen bildades 1961. Föreningen bildades genom en sammanslagning av en fiske- och idrottsförening. På 1970-talet då antalet finländare i Norrköping var över 4000 hade föreningen ca 1000 medlemmar. Idag har föreningen 203 medlemmar. Man har svårt att engagera ungdomar och medlemmarna spår en tynande framtid för föreningen.

Mamregården i Hageby är föreningens lokal sedan många år tillbaka och ägs idag av föreningen. Den är en viktig samlingspunkt framförallt för de äldre. I lokalen finns fikarum med en TV som sänder finska program, bastu, festlokal, kontor, samlingsrum mm och den är öppen varje dag. Föreningen har olika sektioner. Det finns en damsektion som bl a annat har gymnastik på programmet. Varannan kväll är det dambastu i föreningslokalen, varannan kväll herrbastu. Föreningen har en skyttesektion med möjligheter till luftgevärsskytte intill lokalen, en båt- och fiskesektion som även sysslar med träslöjd och som bl a har byggt flera träekor. Det finns också en bordtennissektion, en kultursektion, en pensionärsförening "Hilpiät", en idrottssektion med fotboll och volleyboll och en festkommitté. Man hyr även ut lokalen till andra föreningar eller privatpersoner att nyttja för festligheter. I anslutning till Finska föreningen har en ny förening sett dagens ljus. Det är servicehusföreningen Aftonstjärnan som samlar pengar för byggandet av ett servicehus för finländare.

Finska föreningens arkiv är ganska stort och förvaras i ett förrådsliknande rum på övervåningen i vanliga dubbelskåp samt löst liggande i rummet. Jag hittade tyvärr inget material från 1960-talet. De tidigast funna handlingarna var medlemstidningen 1970-98 samt protokoll, medlemsmatriklar och hyreskontrakt från 1971. Bland handlingarna fanns också ritningar över Mamregården och stugan i Rippestorp (ägdes tidigare av föreningen). När föreningen firade 30-årsjubileum 1991 gav man ut en jubileumsskrift på finska om föreningen.

²⁶ ²⁶ Hansson, s.9.

Grekiska föreningen

Grekiska föreningen bildades 1966 under namnet Grekiska arbetarnas kultur- och intresseorganisation. 1983 bytte man namn till Grekiska föreningen. Många av föreningsmedlemmarna som korn till Norrköping på 1960-talet flydde undan militärjuntan, men många kom även som arbetskraftsinvandrare. De engagerade sig politiskt och 1967 bildades den Grekiska socialdemokratiska föreningen. De första grekerna kom till Norrköping 1965 och var då 138 stycken. Tio år senare var antalet drygt 800 stycken.

Grekiska föreningens lokal är öppen varje dag för medlemmarna att komma och se på grekisk TV, läsa tidningar, spela kort mm. Det är framförallt män som kommer dit och umgås på dagarna. På väggarna hänger kartor över Grekland, fotografier från 1960-talet på föreningens f d fotbollslag och fotografier från olika fester.

Varje söndag anordnar kvinnorna aktiviteter i lokalen. De har fyra verksamhetsområden: grekisk dansundervisning, språkundervisning, var fjärde söndag kommer en sjuksköterska och berättar om hälsa, kroppen, sjukdomar mm. En söndag i månaden lagar de mat, men då i ABF:s lokaler. Kvinnosektionen arrangerar Mors Dag och Internationella kvinnodagen. I april 1999 påbörjades en ny dansverksamhet med tre dansgrupper i olika åldrar (5-20 år) som tränar tre gånger i månaden.

Föreningen hade i början en aktiv idrottsverksamhet med ett fotbollslag som hette Hellenistic (1967-70-talet) som på 1980-talet bytte namn till Apollonas. De hade även ett Korpenlag Kilkis samt ett basketlag Vergina för både tjejer och killar. Sedan början av 1990-talet är all idrottsverksamhet nedlagd då många ungdomar söker sig till svenska idrottsföreningar.

Sedan 15 år har föreningen bedrivit en "grekisk skola" med stöd av den grekiska staten. Skolan har två lärare betalda av den grekiska staten. Även det material som skolan behöver i form av skolböcker betalas av Grekland. Skolan bedriver undervisning från första klass till och med gymnasiet. Föräldrar vars barn läser vid skolan har bildat en egen förening i föreningen med egen styrelse.

Grekiska föreningen firar två nationaldagar dels den 25 mars då Grekland blev fritt från osmanska riket 1821 samt 28 oktober som kallas "Nej-dagen" på grund av Mussolinis nej till Hitler då han försökte invadera Grekland 1940-41. På nationaldagarna är det sång, danssuppvisning, diktuppläsning mm. Som framtida målsättning vill man locka fler medlemmar till föreningen, satsa på ungdomarna samt öka antalet aktiviteter. Bl a har man börjat planera för en större julfest.

Föreningen har trots sin ålder inte mycket arkivmaterial bevarat. Föreningen har protokoll från 1973 och framåt, men den äldst bevarade handlingen i lokalen är ett fotografi på fotbollslaget Hellenistic från 1969. Vad gäller räkenskaper finns kassaböcker, bokslut och revisionsberättelser mm från 1977 och framåt. Det finns även jubileumshandlingar, medlemsmatriklar samt stadgar från 1973.

Det råder en viss osäkerhet kring tidpunkten för föreningens bildande, huruvida det var den Grekiska Socialdemokratiska föreningen som bildades först för att senare bilda Grekiska arbetarnas kultur- och intresseorganisation. Det kan stämma eftersom de tidigaste arkivhandlingarna bevarade i Grekiska föreningen är från 1973 inklusive stadgar. Medlemmarna har dock varit i stort sett samma personer därav ovissheten vad gäller bildandet. Det är dock klart att föreningen 1983 bytte namn till Grekiska föreningen.

Östergötlands Krigsveteranförening, Östägötanmaan Sotaveteraanit

Östergötlands Krigsveteranförening bildades 1973. Föreningen har 111 medlemmar vilkas genomsnittsålder är 78 år. De flesta föreningsmedlemmar deltog i finska Vinterkriget som varade mellan november 1939 och mars 1940 och flera är krigsinvalida. Runt 1948 började krigsveteraner komma till Sverige. De flesta kom dock på 1970-talet då de flesta finska invandrarna kom som arbetskraft.

Medlemmarna träffas en gång i månaden på Mattuesgården. Där har de olika aktiviteter. De firar högtidliga dagar, som krigets slut 1940, nationaldagen den 6 december osv. Föreningen anordnar även resor för medlemmarna, bl a har de besökt krigsområdet i nuvarande Ryssland, Viborg, Exholm, Santivaara m fl och S:t

Petersburg. Under hösten 1999 planerar de en liknande resa. Två gånger om året åker hela distriktet på konferens. Sedan 1993 äger föreningen en båt som ligger vid Krusenhof, Kvillinge utanför Norrköping. Kyrkan äger ett hus med bastu på Vikbolandet som föreningsmedlemmarna har möjlighet att besöka varannan vecka. Föreningen anordnar fester tillsammans med krigsveteranföreningar från Västerås, Södertälje och Nyköping. På festerna spelar de musik, sjunger och umgås. Kvinnosektionen brukar då och då tillaga finsk mat och sälja på torget. Föreningen har haft flera utställningar på Stadsbiblioteket bl a om olika fångst- och jaktmetoder.

Det finns 23 stycken krigsveteranföreningar i Sverige. Det har funnits tre stycken i Östergötlands län; Norrköping, Motala och Finspång. De i Motala och Finspång har dock upphört p g a flera dödsfall. Av den anledningen kallar sig Norrköpings förening för Östergötlands Krigsveteranförening då de även har medlemmar från andra städer i Östergötland.

Arkivmaterialet förvaras hos ordföranden i bostaden då föreningen inte har någon egen lokal. Protokoll och verksamhetsberättelser finns från 1989 och framåt. Medlemsmatriklar finns från 1983 till 1999. Föreningen har även videofilmat samt gjort ljudupptagningar där medlemmar har berättat om sina liv, sitt deltagande i Vinterkriget osv. Varje år ger föreningen ut en medlemstidning som berättar om årets verksamhet och händelser. 1983 gav föreningen ut en jubileumsbok för att fira föreningens 10-års jubileum och 1998 gav man ut en jubileumstidning då man firade 25-årsjubileum.

Huayra Huasi

Huayra Huasi eller Taller Huayra är en musikförening som bildades 1977. Kärnan består av fem medlemmar som startade gruppen och de kommer från Chile och Bolivia. Huayra Huasi betyder "Där vinden blåser" på gammalt indianspråk. Musiken som gruppen spelar härstammar från det kulturella arv som indianerna i Sydamerika lämnade efter sig därav namnet på gruppen och deras instrument. Man vill bibehålla sina rötter och sin musik. Föreningsmedlemmarna betonar dock att det allra viktigaste

är att träffas, spela musik och umgås. Förra året ringde några ungdomar till föreningen och ville börja spela folkmusik. Föreningen lät dem använda lokalen och till en början fick de låna gruppens instrument. Ungdomsgruppen repeterade i lokalen under ett år och har nu bildat ett eget band som heter Yandari och består av 7 medlemmar. Tyvärr kostar instrument och utrustning väldigt mycket vilket försvårar för ungdomar att börja spela. Föreningen har bjudit in musiker och sångare till Norrköping när de besökt Sverige, bl a gruppen Inti Ilimany, sångerskan Violeta Parra, Arja Sayonma, Angel Parra (Violeta Parras son) m fl.

Musikgruppen Huayra Huasi uppträder vid Hörsalen i Norrköping våren 1999.

Gruppens musikinriktning har förändrats under årens lopp. Till en början spelade man mest protestmusik och politiska sånger. Gruppens första officiella framträdande var 1980 på Vänsterpartiet i Stockholm då man spelade med Inti Ilimany, Arja Sayonma och andra. 1982 spelade man på Marieborgs folkhögskola då Socialdemokratiska

partiet gästades av Pierre Schori. Efterhand började man spela mer indiansk folkmusik, men de skriver även egna låtar. Huayra har spelat på flertalet kulturella tillställningar och galor i Norrköping och runt om i Sverige. I november 1988 fick gruppen en förfrågan om att spela en bondemässa i Mikael Ryds kyrkan i Linköping. De framförde tillsammans med kyrkans kör "La misa criolla" av Ariel Ramirez och "La misa campesina nicaraguense" av Meijas Godoy. Sedan 1988 har man spelat på flera bondemässor i Östergötland. Gruppen har även spelat för Olof Palme (1984) och kung Carl-Gustav och drottning Silvia (1989). En del svenska musiker har deltagit i gruppen när det behövs, bl a Tora Byström och Dan Erixon. Huayra Huasis främsta mål har alltid varit att sprida den latinamerikanska kulturen, dess konst och musik och man försöker alltid förnya sin musik med nya rytmer, nya arrangemang och nya instrument.

Azech Syrianska kultur och idrottsföreningen

De första syrianerna kom till Sverige i slutet av 1960-talet. De som grundade Azech Syrianska kultur och idrottsföreningen kom till Sverige och Norrköping i mitten på 1970-talet. Föreningen hade i början drygt 50 medlemmar. De flesta medlemmarna i föreningen har någon anknytning till byn Azech (Idil på turkiska) som ligger i sydöstra Turkiet vid bergskedjan Tor-Abdin. Azech spelar en viktig symbolisk roll i de kristna syriernas historia. I Azech kämpade de kristna under 40 dagar mot muslimerna och stod emot den islamiska erövringen. S:ta Maria är Azechs skyddshelgon, därav namnet på den syrisk ortodoxa församlingen i Norrköping, S:ta Maria församling.

Enligt stadgarna är föreningens målsättning att fungera som ett förenande organ för de syrianer som bor inom föreningens verksamhetsområde, att vårda det syriska kulturarvet, bevara det syriska språket och utveckla samarbetet med bröderföreningar, att stödja syriers olika strävanden med målsättning att uppnå jämställdhet mellan syrianer och svenskar, att arbeta för syriers möjligheter att bli aktiva, deltagande medlemmar i det svenska samhället och att samarbeta med andra invandrarföreningar för att öka förståelsen för varandras kulturer. Föreningens viktigaste uppgift är att tillgodose medlemmarnas behov och hjälpa dem att komma in i det svenska samhället.

Sammanhållning och att stötta varandra i olika situationer är mycket viktigt. Föreningen ger ett bra nätverk och ett socialt skydd och har idag 560 betalande medlemmar, men föreningen är även öppen för familjer som av olika skäl inte har råd att betala medlemsavgiften något år. Styrelsen består av åtta personer som var och en ansvarar för olika sektioner. Det finns även en kvinnostyrelse som arrangerar större fester mm.

Syrisk ortodoxa S:ta Maria kyrka i Folkets Park i Norrköping

Azech Syrianska kultur och idrottsförening är nära knuten till den syrisk ortodoxa församlingen, S:ta Maria. I februari 1997 köpte föreningen Norrköpings Folkets Park och de har med stöd av kommun och medlemmars bidrag och ideella arbete renoverat den gamla teaterbyggnaden och där invigt den syrisk ortodoxa kyrkan S:ta Maria församling. De traditioner som man har är till stor del religiösa. Syriska kulturella

traditioner har inte bevarats då gruppen varit förbjuden att utöva sina traditioner i hemlandet. Det har varit förbjudet att fira sina hjältar och med tidens gång har de glömts bort, enligt föreningsmedlemmarna. Varje söndag är det söndagsskola med bibelstudier och efter gudstjänsten ansvarar någon familj för gratis servering av kaffe och bullar efter gudstjänsten. Föreningen har även rustat upp flera av de andra lokalerna på området och det huvudsakliga målet är att bevara Folkets Park och se till att det förblir folkets park. Borgen och andra delar av parken hyr man ut och två gånger om året arrangeras Öppet hus då man visar kyrkan och andra anrättningar på området. Det är Borgen som organiserar och alla hyresgäster deltar.

Föreningen har en stor idrottsverksamhet. De har två fotbollslag, ett A-lag och ett B-lag som spelar i div. 6, men som aspirerar till 5:e divisionen. De har även ett pojklag - 87 och ett volleybollag. Föreningslokalen som ligger i samma byggnad som kyrkan är öppen varje dag. Där finns en person som är ALU-anställd och som arbetar i cafeterian. I källaren finns det planer på att göra i ordning en lokal för kvinnorna, där de kan ha olika verksamheter. Det finns speciella lokaler för prästen och den kyrkliga verksamheten, med t ex konferenslokaler som håller på att renoveras. Föreningen har precis startat en scoutgrupp för barnen och ungdomarna. Under sportlovet anordnade föreningen sportlovsaktiviteter, med utflykt till badhuset, utomhusaktiviteter, tipspromenader etc. De har även dansgrupper med både killar och tjejer som deltar. Föreningen har även närradioverksamhet. I källaren finns det utrymme för barn- och ungdomsaktiviteter med biljardbord, fotbollsspel, flipperspel.

Föreningens verksamhet har förändrats en del under åren. I början samlades medlemmarna i föreningslokalen och umgicks bara med varandra. Idag bedriver föreningen en mer utåtriktad verksamhet. Man samarbetar med flera olika parter- andra föreningar, kommunen, hyresgäster etc. Föreningen anser sig ha lyckats väldigt bra med sin ungdomsverksamhet. Man har lyckats fånga upp en del ungdomar som istället för att hänga i centrum kommer till föreningen och deltar i verksamheten.

Föreningen OPRECH i Norrköping

OPRECH- förening för stöd åt de politiska fångarna i Chile "Organización de apoyo a los presos políticos en Chile". Föreningen OPRECH bildades 1980 och antalet medlemmar är 8 varav 4 är aktiva. OPRECH arbetar med mänskliga rättighetsfrågor i Chile. Man kartlägger politiska fångar i Chile och deras situation samt sprider information om det. Enligt den svenska regeringens ståndpunkt finns det inga politiska fångar i Chile längre i och med Pinochets avgång 1990 då det var val i landet. Det stämmer inte enligt föreningsmedlemmarna. OPRECH arbetar med de "nya" fångarna efter Pinochets avgång. Man har en organiserad fadderverksamhet med direktkontakt mellan barn till fångar och faddrar. Fadderverksamheten finns i Göteborg, Stockholm och Norrköping. Föreningen har en informationskedja i Sverige och en stor del av verksamheten bedrivs via telefon eller mail vilket tyvärr innebär mindre arkivmaterial.

OPRECH samarbetar med Folkuniversitetet i Norrköping genom studiecirklar och man har viss kontakt med Amnesty International. Andra samarbetspartners är "Organisationen mot tortyr" som har FN-status och ODEP "Organización de Defensa Populär" "Folkorganisationen i Chile" som har kontakt med politiska fångar. I Frankrike, England och Holland finns det liknande föreningar som man samarbetar med och föreningen planerar att bilda en informationskedja mellan medlemmar från de olika länderna. OPRECH har blivit inbjudna till en konferens i Brasilien i år som anordnas av "Organisationen mot tortyr" för att informera om föreningens verksamhet i Sverige. Om man vill kontakta föreningen kan man nå dem på deras hemsida.

Centro Cultural Bolivia (Kulturcentrum Bolivia)

Centro Cultural Bolivia bildades 1986 av en tillfällighet då några medlemmar skulle uppträda. De behövde ett namn och Centro Cultural Bolivia föddes. Föreningen består av en kärntrupp av 10 kvinnor och 2-3 ungdomar. Sammanlagt har föreningen 75-85 medlemmar, men inför Norrköpings karneval brukar det komma fler till föreningen för att öva danser. Föreningen ägnar sig huvudsakligen åt dansverksamhet och man har två dansgrupper för barn- och ungdomar. Föreningen grundar sig inte på nationell eller

etnisk tillhörighet och medlemmarna kommer från Sverige, Peru, Venezuela, Chile, Iran, Bolivia mm.

Enligt Centro Cultural Bolivias stadgar är deras mål och inriktning att bilda och träna folkdansgrupper och musiklag med barn och ungdomar för solidariska arbeten och sprida bolivianska folkdanser till olika regioner och områden, på bolivianska fester, latinamerikanska organisationer, skolor, fackliga organisationer, kyrkor m fl., att anskaffa danskläder och bolivianska musikinstrument, anordna konferenser i utbildningssyfte, föreläsningar, anordna kamratskapsaktioner, traditionella bolivianska fester mm.

Centra Cultural Bolivia deltar i Hageby-festivalen i Norrköping i maj 1999.

1998 hade föreningen mer än 86 dansuppvisningar runt om i Sverige och i världen. Dansgrupperna dansade i Ryssland 1992-93 och föreningen har vunnit flera priser för sina danser. Pokaler, diplom och utmärkelser finns i föreningslokalen, som även är utrustad med speglar för dansträningen. För fyra år sedan startade föreningen Hageby-festivalen som äger mm i slutet av maj. Då är det karneval, sång och dansuppträdanden, försäljning av mat och det sker i samarbete med flera föreningar i området. Varje år har föreningen en utställning på Stadsbiblioteket där de visar bilder och föremål från Bolivia samt har en dansuppvisning. 1997 anordnade föreningen ett kvinnoseminarium då det kom kvinnor från Eskilstuna, Västerås, Örebro och Norrköping, samtliga från Bolivia. De diskuterade familj, hälsa mm och utbytte erfarenheter med varandra.

Föreningen ägnar sig även åt humanitär verksamhet. 1995 mottog CCB ett hedersdiplom från Bolivias kulturdepartement för sina humanitära insatser. På initiativ av föreningen började man en insamling av kläder och andra saker till de olycksdrabbade i Nicaragua. I insamlingen deltog Assyriska kulturföreningen, Iranska föreningen, flera chilenska föreningar, Föreningen Bosnien-Hercegovina, Frälsningsarmén m fl. Föreningen samarbetar även med Hagebyskolan, Hageby fritidsgård och Hagebyhus. Andra samarbetspartners är SSU, Internationella Kvinnoföreningen och Folkuniversitetet.

Som föreningsmärke har de en karta över Bolivia med en inskription i ena kanten "Centro Cultural Bolivia", Bolivias vapen, dansare, en uppslagen bok, gåspenna, bläckhorn samt inkafolkets hälsningsfras "Ama Llulla, Ama Sua, Ama Khella".

Sedan 1995 har föreningen gett ut en medlemstidning en gång om året. De flesta arkivhandlingar finns bevarade hos medlemmar i föreningen. Föreningen har många diplom, affischer, flygblad, program, fotografier, videofilmer, men även protokoll, verksamhetsberättelser, stadgar etc. Om man vill veta mer om föreningen eller kontakta dem kan man nå dem på deras hemsida: www.fly.to/ccBolivia.

Föreningen Bosnien-Hercegovina i Norrköping

Föreningen bildades den 18 april 1992 strax efter Bosnien-Hercegovinas självständighetsförklaring den 6 april 1992. I början fanns det ett 50-tal bosnier i Norrköping, varav de flesta kom hit på 1960-talet som arbetskraftsinvandrare.

I och med kriget anlände dock ett stort antal flyktingar från Bosnien-Hercegovina till Norrköping och idag har föreningen ungefär 1000 medlemmar. Det finns bosniska föreningar i nästan varje stad i Östergötland och 1998 bildade man en distriktorganisation för att öka samarbetet mellan föreningarna.

De första åren ägnade föreningen huvudsakligen åt humanitär hjälp till Bosnien-Hercegovina, men i och med det stora antal flyktingar som anlände utvecklades verksamheten till att omfatta andra aktivitetsområden. Föreningen ägnar sig dock fortfarande åt humanitär hjälpverksamhet och de största aktionerna som genomförts är inköpet av åtta minibussar till Bosnien-Hercegovina 1996 samt en lastbil med skolmaterial till en skola i centrala Bosnien-Hercegovina våren 1999. Man samlar även in pengar och kläder till flyktingarna i Kosova. Man stöder handikapporganisationer och har även sänt datorer till olika platser i Bosnien-Hercegovina. Föreningen har en stor lokal på Västgötagatan. På lokalens väggar hänger kartor över Bosnien-Hercegovina, fotografier från olika fester och tillställningar. Föreningen har även ett rum som är inrättat på bosniskt traditionellt vis med låga bänkar runt väggarna klädda med vackra tyger och låga bord.

Föreningens viktigaste uppgift är att hjälpa medlemmarna i Norrköping. Den är öppen för alla, ett villkor är dock att man erkänner Bosnien-Hercegovina som självständig stat. Föreningens medlemmar består inte enbart av bosnier utan även av kroater, serber, svenskar och föreningsmedlemmarna som jag talat med betonar att det inte är en muslimsk förening. Styrelsen består av nio personer: ordförande, vice ordförande, sekreterare, kassör, samt en ansvarig för kulturverksamheten, en för idrottsverksamheten, en för den humanitära verksamheten, en person från skolan samt en ungdomsrepresentant. Varje sektion har egen styrelse, men med gemensam ekonomi. Föreningen har utvecklats mycket sedan bildandet. Idag har man många olika

verksamhetsområden. Sedan januari 1995 har föreningen drivit en bosnisk lördagsskola. Skolan har 18 lärare och ca. 220-230 elever. Man bedriver undervisning i det bosniska språket, historia, geografi, musik och religion. Ett syfte är att barnen ska kunna fortsätta i skolan i Bosnien i fall av återvandring. Bosniska lördagsskolan i Norrköping är den största bosniska skolan utomlands.

Kulturdag arrangerad av Föreningen Bosnien- Hercegovina. Skolungdomar mottager diplom för deltagande i kunskapstävlingar liknande "Vi i Femman".

Föreningen har även en stor idrottssektion. Man har två fotbollslag, ett A-lag och ett B-lag för seniorer och fyra ungdomslag. NIF Bosnia började tävla i korpen men spelar nu i division fem. Det är cirka 100 aktiva som bl a säljer Bingolotter för att dra in pengar. Föreningen har också ett framgångsrikt basketlag BBK Bosnia som spelar i division

två. Bl a spelade Damir Tomic' i BBK Bosnia innan han började spela för Dolphins. Det finns även ett handbollslag som spelar i Korpen och som består av 15 tjejer och styrelse.

Förutom idrottsaktiviteter har man kulturverksamhet med folkdans, modern dans, närradiosändningar mm. Det finns en kvinnosektion som träffas tre gånger i veckan då de syr, målar, bakar, sjunger, spelar teater, keramik osv. Föreningen har en folkdansgrupp som uppträder runt om i Sverige, bl a har man deltagit i en festival i Rättvik 1997. Som jag har nämnt tidigare har föreningen övertagit Röda Korsets återvändningsprojekt i Norrköping. I juni 1998 anställdes en person som skulle sköta projekt - Bosnainfo i föreningens regi. Via Bosnainfo kan människor få information om de regler, bidrag osv som gäller vid en eventuell återvandring till Bosnien-Hercegovina samt konsulär rådgivning. Bosnainfo informerar dessutom allmänheten om Bosnien-Hercegovina. Hittills har de flesta valt att stanna kvar, endast ett fåtal familjer har flyttat tillbaka till det ännu osäkra hemlandet.

Föreningen samarbetar med Bosnisk-Hercegovinska Riksförbundet i ett översättningsprojekt. Sven Gustafsson ska översätta en bok skriven av den kände bosniska författaren Abdullah Sidran. Boken ska tryckas både på bosniska och svenska med ett språk på varje sida.

Bland arkivhandlingarna finner man protokoll, verksamhetsberättelser, stadgar, jubileumsdiplom, informationsblad om föreningen etc. Föreningen Bosnien-Hercegovina var den första befintliga föreningen med immigrantanknytning som deponerade sitt material till Folkrorelsernas arkiv i Norrköping, trots sina ringa år på nacken.

Bosnisk-islamiska församlingen i Norrköping

Bosnisk-islamiska församlingen bildades 1995. Till en början hade församlingen ungefär 400 medlemmar. Idag har antalet ökat till 1500-1600 medlemmar som kommer från både Östergötland och Sörmland. Medlemmarna kommer inte bara från Bosnien utan det finns även svenskar, iraker, somalier representerade.

Församlingen har undervisning för barn och ungdomar i svenskbosnisk historia, Koranläsning, moralfilosofiska frågor mm. Fem gånger om dagen håller man gudstjänst i moskén på Västgötagatan. Församlingen ansvarar för vigselceremonier och begravningstjänster. Några medlemmar åker runt till skolor och håller föredrag om islam och studenter kommer och besöker församlingen.

Församlingen samarbetar med Islamiska Kulturcentret i Hageby, Fritidskontoret, Studieförbundet, NBV m fl. Beträffande arkivmaterialet finns det bevarat på föreningens kontor och består av drygt 3 hyllmetrar. Förutom protokoll, verksamhetsberättelser mm har församlingen vigselböcker och begravningsliggare. I februari 1998 började man publicera en medlemstidning och man har som mål att ge ut tidningen en gång i månaden. Än så länge har den kommit ut i 13 exemplar.

Persiska Kvinnoföreningen i Norrköping

Persiska Kvinnoföreningen i Norrköping bildades 1996. Föreningen bildades då det fanns ett starkt behov hos iranska kvinnor att bryta sin isolering, träffas, diskutera, få större kunskap om hur det svenska samhället fungerar, utbyta erfarenheter med varandra osv. Föreningen hade till en början åtta medlemmar, men medlemsantalet har ökat för varje år. Idag har föreningen drygt 75 medlemmar. Föreningen räknar med att medlemsantalet kommer att öka under de kommande åren då det finns ett stort intresse bland iranska kvinnor i Norrköping att delta i föreningens verksamheter.

Föreningens verksamhet vänder sig till både barn, ungdomar och äldre allt efter gruppernas skilda behov. Måndag till fredag har föreningen kurser i datakunskap, matlagning med kostlära, sömnad, undervisning i svenska, samhällskunskap, vattengympa med information om kroppen och hur den fungerar. Varje lördag sänder föreningen närradio med en uppskattad radioteater i vilken man tar upp olika vardagliga problem, i familjen, på jobbet osv. Att döma av antalet lyssnare som ringer in till programmet och som hör av sig efter sändning är det betydligt fler än föreningsmedlemmarna som lyssnar.

Förutom det traditionella firandet av Nouruz (Nouruz är det iranska nyåret som inträffar vid vårdagjämningen) anordnade föreningen förra året ett mycket uppskattat Lucia och julfirande med luciatåg och julklappsutdelning. Syftet med firandet var anamma de svenska traditionerna och göra dem på persiskt vis. Enligt ordföranden fyller det en viktig funktion: genom att lära känna den svenska kulturen och de svenska traditionerna och göra dem till "sina egna" känner man större samhörighet och delaktighet i samhället. Föreningen samarbetar med andra föreningar, bl a Kvinnohuset, projekt Frideborg, Studieförbundet, Frivilligcentralen, föreningen Exanos, Frisk och Sport, NBV m fl. Föreningen har deltagit i Kvinnor Kan-mässan samt i evenemanget "Gränslös gemenskap" i Hörsalen anordnat av Norrköpings kommuns fritidskontor.

Föreningens ordförande anser det vara av största vikt att iranska kvinnor blir medvetna om sina egna resurser och rättigheter. Genom föreningsverksamheten får de ökat självförtroende och en inblick i hur en förening fungerar. De ökar sitt kontaktnät genom kontakten med andra svenska och internationella kvinnoföreningar. Kvinnorna får en ökad kunskap om det svenska samhället och föreningens långsiktiga mål är att iranska kvinnor ska bryta sin isolering och bli mer delaktiga i det svenska samhället.

Szent István Ungerska Föreningen (Magyar Egyesület) i Norrköping

Szent István Ungerska förening bildades i april 1997. Szent István var en kung som levde på 900-talet. Det var han som introducerade den katolska tron till det ungerska folket. Föreningen har 100 medlemmar varav 20 barn och ungdomar. Det bodde ungrare i Norrköping redan på 1930-talet, men flertalet kom i och med händelserna 1956 då ett antal lyckades fly genom Jugoslavien och Italien. Det har även kommit ungrare till Norrköping under 1970-80-talet från bl a Rumänien och under 90-talet kom det ett antal som flydde undan kriget i Jugoslavien.

Anledningen till föreningens "sena" bildande beror delvis på att det tidigare inte funnits tillräckligt stort engagemang bland ungrarna. Det krävs eldsjälur för att en förening ska fungera och att föreningen bildats nu beror delvis på tillfälligheter

och att det idag finns ett antal drivande personer. Man har även sporrats av de bosniska flyktingar som kom på 1990-talet. Det fanns ett behov av att samlas kring den ungerska identiteten och visa den ungerska kulturen. Första året var föreningen utan lokal och man lånade lokal av bl a Hemgården och Katolska kyrkan. Sedan 1998 håller man dock till i en källarlokal i Hageby som är öppen varje tisdag, torsdag och lördag för aktiviteter. Föreningslokalen är utsmyckad med ungerska och svenska flaggan, fotografier från utflykter, porträtt på historiska personer, traditionella föremål mm.

Stommen i verksamheten är de studiecirklar som bedrivs av föreningen. Man har studiecirklar i folkdans, sång, musik, datakunskap, språkundervisning för både barn (6-10 år) och vuxna. Man anordnar även flertalet evenemang såsom utflykter, maskerader, föredrag mm. Föreningen firar även högtidsdagar som den Internationella kvinnodagen den 8 mars, den ungerska nationaldagen 15 mars, Szent István-dagen 20 augusti, Ungern-revolten 23 oktober mm. Föreningen har sedan starten 1997 bjudit in olika grupper från Ungern, Transylvanien. Förra året var det en dansgrupp på 9 personer från Transylvanien. I höst har föreningen bjudit in en teatergrupp från staden Berekszasz samt två ungerska författare som bl a ska hålla föredrag om Szent István.

Föreningens viktigaste uppgifter är att stärka gemenskapen och kontakten mellan ungrarna som bor i och kring Norrköping, att förhandla, representera, arbeta och tala för de ungerska invandramas intresse, sprida den ungerska kulturen, utveckla och stärka kontakter och samarbetet mellan svenskar, ungrare och andra invandrargrupper, anordna och bedriva ungdomsverksamhet mm. Föreningen framhåller betydelsen av bevarandet av den ungerska kulturen, språket, traditionen, ungerskt konstnärverk, folklore etc. Man bedriver en utåtriktad verksamhet där man vill visa upp den ungerska kulturen, bl a deltog föreningen i evenemanget "Gränslös gemenskap" i Hörsalen våren 1998. De har även haft besök av Ungerska riksförbundets ordförande och i maj 1999 besökte Ungerns ambassadör och konsul föreningen. De flesta medlemmarna är katoliker, men det finns även protestanter och icke troende. I Sverige finns det en ungersk präst som reser runt och besöker de olika lokala föreningarna och håller

ungersk katolsk mässa. Sedan föreningens start har prästen besökt föreningen tre gånger.

Mål och ambitioner för framtiden saknas inte i föreningen. Man vill öka antalet medlemmar och försöker väcka ett intresse hos ungrare i närliggande kommuner som Finspång och Söderköping. Man vill även bedriva närmare samarbete med Norrköpings kommun och andra föreningar i staden. En framtida vision är att etablera ett vänortsförhållande med en stad i Ungern.

Vad beträffar föreningens arkivhandlingar förvaras de hos ordföranden och samtliga handlingar finns från 1997-99 i form av protokoll, verksamhetsberättelser, kassaböcker, medlemsmatriklar, inkomna skrivelser, stadgar mm. Föreningen ger ut en medlemstidning Magyar Tükör (Ungersk spegel) med 2 nr/år och man har även fotografier, pressklipp och statistik.

Szent István Ungerska föreningen deltar i "Gränslös gemenskap" i Hörsalen i Norrköping våren 1998.

SAMMANFATTNING

Det sjunde numret av ÖLFA:s skriftserie avhandlar en inventering av föreningar med immigrantanknytning i Norrköpings kommun. ÖLFA har valt att kalla projektet "Immigranternas kulturarv: Projekt Norrköping". Inventeringen tillkom med anledning av att Riksarkivet i augusti 1995 startade projektet "Invandrarnas kulturarv" med huvudsyfte att genom inventering av arkiv, rådgivning, utbildning och insamling se till att invandrarna och deras organisationer blir en del av det nationella kulturarvet.

Målsättningen med inventeringen i Norrköping har varit att kartlägga och inventera befintliga och nedlagda föreningar med immigrantanknytning, att erbjuda föreningarna en trygg förvaring av sitt arkivmaterial, att väcka ett intresse hos föreningarna att själva mer aktivt dokumentera sin historia samt förbättra medvetenheten och kunskapen om det historiska värde som föreningens arkivhandlingar äger. Vi har valt att använda termen *föreningar med immigrantanknytning* istället för invandrarföreningar. Föreningar med immigrantanknytning är en bredare definition och inkluderar föreningar som inte grundar sin verksamhet på etnisk tillhörighet eller utländsk bakgrund.

Sverige har länge betraktas som ett etniskt och kulturellt homogent land. I en folkräkning från 1910 beskrevs Sverige som ett av de länder i Europa där främlingarnas antal var lägst, antagligen på grund av Sveriges avlägsna läge. Enligt professor Rune Johansson är det dock en myt att Sverige var ett homogent land. De tyskar och finnar som förekommit från medeltiden och framåt möttes ofta av en hårdhänt kulturell, språklig och religiös assimilation. Assimilation i betydelsen en anpassning till den makthavande gruppens normer då olika minoritetsgrupper och deras medlemmar kulturellt och språkligt smälter samman med majoritetsbefolkningen.

För Norrköping är invandrare inget 1900-talsfenomen. Norrköpings betydelse som textil- och industristad beror till stor del på det stora antal utländska förmän och arbetare som kom att bosätta sig i Norrköping från 1600-talet och framåt. Det var framförallt tyskar som dominerade, följda av "fransoser" och holländare. Huruvida den tysktalande befolkningen utsattes för en hård för assimileringspolitik eller inte är ovisst. De hade

möjlighet att bedriva religiös verksamhet och undervisning. Den tysktalande befolkningen samlades i den tyska församlingen och deras barn gick i den tyska skolan. Efterhand assimilerades antagligen de flesta tyskar och spåren av dem idag är bland andra Hedvigskyrkan vid Tyska torget. Norrköping har sålunda aldrig varit etniskt eller kulturellt homogent. Andelen personer med utländsk härkomst var snarare större på 1600-talet än på 1900-talet. 1645 var 20% av Norrköpings totala folkmängd av utländsk härkomst medan andelen sedan 1940-talet har varit 5-6% av folkmängden.

De äldsta organisationer med immigrantanknytning i Norrköping är religiösa sammanslutningar. Den äldsta är den ovannämnda tyska församlingen från 1600-talet. I slutet av 1700-talet bildades den mosaiska församlingen och i slutet av 1800-talet bildades den katolska församlingen. De två sistnämnda är verksamma än idag. Den äldsta kulturella föreningen med immigrantanknytning är den estniska föreningen, Estniska Hemmet, från 1944. Sammanlagt har 116 föreningar med immigrantanknytning kartlagts i Norrköping och av dessa är 65 verksamma.

Det är vanligt att människor samlas snart efter ankomsten till ett nytt hemland på platser där man kan träffa landsmän för att utbyta erfarenheter och samtala på sitt modersmål. Man träffas på kaféer, på bibliotek eller hemma hos någon och efter en tid sluter man sig samman under mer organiserade former. Det moderna Sverige som i hög grad präglats av folkrörelser och föreningsverksamhet uppmuntrar och stödjer bildandet av föreningar och intressegrupper samtidigt som det finns ett behov hos invandrare själva som finner organisationerna viktiga för sitt etniska liv.

Vad som är tydligt av kartläggningen att döma är den variation av föreningar med immigrantanknytning som finns representerade i Norrköpings föreningsliv. Det finns renodlade musikföreningar, religiösa församlingar, politiska föreningar, idrottsföreningar, kulturföreningar, vänskaps- och solidaritetsföreningar, internationella föreningar, kvinnoföreningar, pensionärsföreningar osv. Många av föreningarna är öppna för alla, men det är vanligt att medlemmarna har samma etniska och nationella bakgrund.

Det finns flera faktorer som påverkar bildandet av föreningar. Bland annat leder religiösa och politiska skillnader, klasskillnader och geografisk härkomst till uppkomsten

av flera föreningar som riktar sig till samma nationella grupp. En speciell gemensam utgångspunkt för många föreningar med immigrantanknytning är att medlemmarna inte lever i det land som de betraktar som sitt hemland, och hemlandets språk, kultur och traditioner blir därför viktiga. De lever i exil i en mycket vid bemärkelse. Andra faktorer som påverkar verksamheten och aktiviteten i föreningen är t ex när föreningen bildades, medlemsantal, medlemmars behov och intressen och hur länge gruppen varit i Sverige.

Föreningarna fyller en viktig social funktion för individen. De ger medlemmarna en möjlighet att träffa landsmän, läsa tidningar från hemlandet, se på nationella TV-program. De flesta föreningar erbjuder sina medlemmar flera aktivitetsmöjligheter: idrott i olika former, sång, språkundervisning, folkdans, utflykter och andra evenemang för socialt umgänge osv. Förutom den viktiga sociala funktionen spelar föreningarna en viktig roll i integrationsarbetet. De hjälper medlemmar och nyanlända att förstå hur det svenska samhället fungerar, de erbjuder social rådgivning och stöd mm. Information riktad till invandrare om hur Sverige är organiserat, vilka myndigheter som finns, vilka rättigheter och skyldigheter man har som invånare och medborgare osv är knapphändig. Det material som finns är ofta inaktuellt och som invandrare har man ofta ingen att vända sig till att fråga om råd. I det sammanhanget tror jag att föreningarna kan fylla/fyller en viktig funktion som informationsförmedlare, både gentemot den egna gruppen som gentemot samhället.

Professor Rune Johansson tar i sin artikel "Invandrarföreningarna och integrationen i det svenska samhället" upp diskussionen om skapandet av ett mångkulturellt samhälle som under flera år varit ett aktuellt debattämne. Ett mångkulturellt samhälle där enskilda kulturer skulle bevaras och respekteras. Han skriver också om den "etniska bojan" där den etniska tillhörigheten och identiteten istället för en tillgång blir en belastning för individen. Invandrarföreningar kan ses och har setts som ett led i att binda individerna vid deras etniska ursprung.

Föreningar bildade med etnisk eller nationell tillhörighet som förutsättning riskerar att binda individerna vid deras etniska ursprung, men de kan likväl skapa en trygghet och styrka hos individen. Kontakten med andra människor och upplevelsen att tillhöra en

grupp eller ett nätverk är viktig.

Flera föreningsmedlemmar som jag har träffat har betonat betydelsen av att bibehålla kontakten med sitt hemland, via språket, kulturen och traditionerna. De tycker det är viktigt, framförallt för deras barn som är födda i Sverige, att finna en balans mellan sitt utländska ursprung och sin svenska uppväxtmiljö. De tror att föreningsverksamheten kan bidra till att ungdomarna finner denna balans. Kultur är inte statiskt utan förändras under alla omständigheter över tid.

Huruvida föreningar med immigrantanknytning blir en "etnisk boja" eller inte beror både på det svenska samhället och på föreningsmedlemmarna själva. En tendens jag har märkt bland flera föreningar är en förändring i verksamhetens målsättning. Verksamheten har blivit mer utåtriktad och representerar sina medlemmar visavi samhället i högre grad än tidigare. *Integration och gruppens situation i Sverige har blivit viktigare.*

Under 90-talet har dock situationen för föreningar försämrats, både för "svenska" föreningar och föreningar med immigrantanknytning, då de kommunala bidragen har minskat. Det har blivit svårare att få tag på lokaler med överkomliga hyror och många föreningars verksamhet hotas av sjunkande medlemsantal och därmed sämre ekonomi. Jag tror att kommuner och myndigheter skulle tjäna på ett ökat samarbete och dialog med föreningar med immigrantanknytning i större utsträckning än vad som sker idag, i integrationsfrågor, ungdomsfrågor, sociala frågor osv.

Föreningar med immigrantanknytning har även en viktig funktion att fylla i ett demokratiskt perspektiv. Folkrörelsemas och föreningslivets historia är mycket demokratins historia i Sverige. I föreningarna lärde sig svenska folket de demokratiska spelreglerna, vilket var till stor nytta i det övriga samhällsengagemanget. Den tidiga nykterhetsrörelsen på 1800-talet fostrade en mängd politiker och samhällsmedborgare både lokalt och på riksplanet. Denna demokratiska fostran fortsatte sedan inom arbetarrörelsen, frikyrko- och idrottsrörelsen. Organisation ger inte bara makt och inflytande. Det ger även den enskilda föreningsmedlemmen större förståelse för hur samhället fungerar med sina olika demokratiska nivåer, från kommun till riksdag och regering och som medlem i en förening har man större möjligheter att förändra sin

situation och förändra och förbättra samhället - med demokratiska metoder.

Föreningsarkiv från föreningar med immigrantanknytning har inte deponerats till folkrörelse- och föreningsarkiv i någon större utsträckning. Under det här projektets gång har tre föreningar med immigrantanknytning deponerat sina arkiv till Folkrörelsernas arkiv i Norrköping. Det är Föreningen Bosnien- Hercegovina, Finlandsvenska föreningen Västerled och Internationella Kvinnoföreningen i Norrköping som under våren har deponerat sina arkivhandlingar. Fler föreningar har uttryckt ett intresse för deponering, men de har ännu inte haft tid att ordna sina arkiv. Att förbereda ett arkiv för leverans - att samla ihop handlingarna, att inventera och ordna dem översiktligt är ett tidskrävande arbete och det är svårt att övertala föreningsmedlemmar att prioritera dessa uppgifter. Ett problem som kan uppstå vid en leverans av arkivhandlingar från en förening med immigrantanknytning är språket. Många föreningar använder sitt modersmål när de skriver protokoll, verksamhetsberättelser etc. Föreningen Bosnien- Hercegovina i Norrköping har erbjudit sig att hjälpa till när deras handlingarna ska ordnas och förtecknas. En del föreningar har dock handlingar skrivna både på sitt modersmål och på svenska.

Det är angeläget att informera föreningar med immigrantanknytning om arkivvård och vilka handlingar som är viktiga att bevara. Många föreningsmedlemmar kommer från länder där det inte finns någon tradition att bevara handlingar och i många fall kanske det till och med är förenat med fara att bevara handlingar en längre tid. Ett av de viktigaste skälen att bevara arkivhandlingar är att man därigenom dokumenterar sin historia. För kommande generationer kommer dessa handlingar att utgöra historiska källor - en del av deras nationella kulturarv. ÖLFA avser att vidareutveckla projektet till att omfatta hela Östergötlands län i den utsträckning resurser ställs till förfogande.

Föreningar med immigrantanknytning och deras arkiv är en omistlig källa till både invandringens och de olika gruppernas/nationaliteternas historia i Sverige och det är betydelsefullt att de bevaras för framtiden.

LITTERATURLISTA

Gärde Johan, *Vetskap: Nyhetsbrev om forskning, nummer 8*, Forskningsrådsnämnden, Stockholm, 1999.

Hansson Sune, *Invandrarföreningar*, Statens Invandrarverk, Norrköping, 1989.

Helmfrid Björn, *Norrköpings historia vol. II, del 5: tiden 1568-1655*, Norrköpings stads historiekommitté, Stockholm, 1965.

Helmfrid Björn, *Norrköpings historia vol. III, del 6: tiden 1655-1719*, Norrköpings stads historiekommitté, Stockholm, 1971.

Horgby Björn, *Norrköpings historia: Norrköping och invandringen*, opublicerat manus, Norrköping, 1999.

Loos Viggo, *Norrköpings historia vol. V, del 12: Kulturen i Norrköping från 1800-talets mitt till 1914*, Norrköpings stads historiekommitté, Stockholm, 1972.

Svanberg Ingvar & Szabó Mátyás, *Emiskt liv och kulturell mångfald: en handbok i invandrar-dokumentation*, Nordiska museet, Uddevalla, 1993.

Söderberg Tom, *Norrköpings historia vol. III, del 7: Norrköpings ekonomiska och sociala historia 1719-1780*, Norrköpings stads historiekommitté, Stockholm, 1968.

Sverige, *framtiden och mångfalden*, Invandrapolitiska kommittén slutbetänkande, SOU 1996:55.

Folkrörelse & Föreningsguiden, Utbildningsförlaget Brevskolan, Stockholm, 1999.

REGISTER över kartlagda och inventerade föreningar med immigrantanknytning i Norrköpings kommun

Gymnastik- och Idrottsorganisationer 04	bildad	upphörd	inventerad
Inter IF	1988	verksam	
Iranska IF		verksam?	*
Union Catolica FK	1989	verksam	*
Kulturella organisationer 07			
Afrikanska föreningen	1992	verksam	*
Albanska Kulturföreningen "Iliria"	1995	verksam	*
ALDEHU, Latinamerikanska föreningen för mänskliga rättigheter	1987	nedlagd	*
Alondra Kulturcenter	1995	verksam	*
Arameiska Demokratiska föreningen i Norrköping	1993	verksam	*
Assyriska Kulturföreningen	1977	verksam	*
Azech Syrianska Kultur och Idrottsföreningen	1980	verksam	*
Bharathy Tamil Onriyam	1992	verksam	*
Boliviakommittén	1977	verksam	*
Bosniska föreningen		nedlagd	
Bosnien- Hercegovinas svenska förening 21	1998	verksam	*
Centro Cultural Bolivia	1986	verksam	*
Club Union Latinoamericano	1977	nedlagd	*
Club Union Los Andes	1988	nedlagd	*
Croatia, Östergötlands kroatiska förening	1991	verksam	*
Eritreanska föreningen	1986	nedlagd	*
Estniska Hemmet	1944	verksam	*
Etiopiska föreningen	1992	nedlagd	*
Finlandssvenska föreningen Västerled	1982	verksam	*
Fria Polackers förening	1982	1990	*
Föreningen Al-Noor al-islamiyya	1998	verksam	
Föreningen Arabisk Kultur	1992	vilande	
Föreningen Bosnien-Hercegovina i Norrköping	1992	verksam	*

Föreningen Estniska skolan	1946	nedlagd	
Föreningen OPRECH i Norrköping	1980	verksam	
Föreningen för den Somaliska Befolkningen		nedlagd	
Föreningen Vänner utan Gränser		nedlagd	
Grekiska föreningen	1966	verksam	*
Huayra Huasi	1994	verksam	
HuelenChile	1979	verksam	*
Info Latino			
Iransk-svensk Kulturförening	1989	nedlagd	*
Iranska föreningen i Norrköping	1986	verksam	*
Iranska Kulturföreningen i Norrköping	1991	1993	*
ISON, Invandrarnas Samarbetsorganisation i Nrk	1984	nedlagd	*
Jugoslavisk-svensk-romsk förening		nedlagd	
Jugoslaviska föreningen	1969	1995	*
Kalinka	1992	vilande	
Kamratföreningen i Nrk	1993?	nedlagd	*
Kultur och Vänskapshuset	1995	verksam	*
Kulturella Araucoföreningen	1987	verksam	*
Kulturföreningen Despertar Latino			
La Auracaria	1988	nedlagd	*
La Chispa Kulturförening			
Lettiska Föreningen Daugavas Vanagi i Nrk	1950	verksam	*
Makedoniska föreningen "Makedonija 93"	1993	1996	*
Mega Club (Persien)	1996	verksam?	*
Nordafrikanska föreningen	1988	nedlagd	*
Norska föreningen	1995	verksam	*
Norrköpings Finska förening	1961	verksam	*
Norrköpings Kurdiska förening	1980-83?	verksam	*
Norrköpings Turkiska Ungdoms- och Kulturförening	1994	verksam	*
Polska föreningen i Norrköping	1958?	verksam	*
Polska föreningen "Polonia" i Norrköping	1990	verksam	*
Riksförbundet Banja Luka i Sverige			
Salvador Allende Kommittén (S.A.K)	1977	verksam	*

Samba Zabumba	1991	1995	*
Sandzakisk förening Bosnijako "Sandzak"	1994?	verksam	
S.E.I.Z.A.C Ideel förening	1998	verksam	*
Serbiska föreningen "Övre Serbica"	1991	verksam	*
Skärblacka Finska förening	1948	1998	*
Somaliska Familjeföreningen			
Somaliska folkets förening	1994	1998	*
Somaliska föreningen			
Somaliska föreningen i Norrköping			
Somaliska studentföreningen		verksam	
Svensk- albanska föreningen i Norrköping	1978	nedlagd?	
Svensk-albanska riksföreningen	1970	verksam	*
Svensk- arabiska föreningen i Norrköping	1973	vilande	*
Svensk- kinesiska vänskapsförbundet i Norrköping	1980t.?		
Svensk- kubanska föreningen i Norrköping	1992	verksam	*
Syrianska föreningen	1977	nedlagd	*
Syrianska Kulturföreningen	1977	verksam	*
Syriansk- svensk förening	1980	nedlagd	*
Szent István Ungerska föreningen i Norrköping	1997	verksam	*
Tarmo SK			
Torabdin solidaritetsförening		nedlagd	
The Filipino Community in Sweden	1989	verksam	*
Victor Jara Kulturförening	1983	verksam	*
Violeta Parra förening	1988	nedlagd	*
Zigensk Kulturförening	1997	verksam	*
Östergötlands Krigsveteranförening	1973	verksam	*

Kvinnoorganisationer 08

Internationella Kvinnoföreningen	1988	verksam	*
Internationella föreningen för Invandrarkvinnor	1979	nedlagd	*
Kvinnoföreningen "Drenica"	1998	verksam	
Persiska kvinnoföreningen	1996	verksam	*

Politiska organisationer 10

Bosnien och Hercegovinas			
Socialdemokratiska förening	1998	verksam	
Finska Centerpartiet	1970t	nedlagd	
Finskspråkiga Socialdemokraternas förening	1968	nedlagd	
Grekiska Centerpartiavdelningen		nedlagd	
Grekiska Socialdemokratiska föreningen	1967	nedlagd	*
Syrianska Socialdemokratiska föreningen		verksam	

Religiösa organisationer 11

Baha' i -samfundet	1979	verksam	*
Bosnisk islamiska församlingen	1995	verksam	*
Comunidad Catolica de Norrköping			
"Raul Silva Henriquez"	1986	verksam	*
Estniska evangelisk-lutherska församlingen	1946	verksam	
Islamiska Kultur Center	1989	verksam	*
Islamiska Förbundet	1985	nedlagd	*
Islamiska Hjälpföreningen i Sverige		nedlagd	*
Katolska kyrkan, S:ta Birgitta Församling	1897	verksam	
Mosaiska församlingen	1780t	verksam	
Serbisk ortodoxa församlingen		verksam	
Svenska kyrkan- finskspråkiga församlings- verksamheten	1969	verksam	
Syrisk ortodoxa församlingen S:ta Maria	1978	verksam	*
Tyska församlingen	1600t	nedlagd	

Ungdomsorganisationer 13

Albanska Ungdomsföreningen	1999	verksam	
Estniska Scoutkåren Lembitu-Tormilinnud	1944-45	verksam	*
Norrköpings Grekiska Vi Unga- klubb		nedlagd	*
Syrianska ungdomsföreningen		nedlagd	*
Tor- Abdins Kristna Ungdomsförening			

Övriga organisationer 14

Norrköpings Finska PRO	1977	verksam	*
Pensionärsföreningen Pursi	1984	verksam	*
Servicehusföreningen Aftonstjärnan	1997	verksam	